

Δ.2. Πρωτότυπες εργασίες σε περιοδικά / συνέδρια με κριτές

1. Το σύστημα του πολεοδομικού σχεδιασμού στην Αυστρία. Αρχές οργάνωσης, Τεχνικά Χρονικά ΤΕΕ, τόμος 16/1996, τεύχος 1-2

Αντικείμενο της εργασίας είναι η εξέταση του συστήματος του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού στην Αυστρία ως ενιαίου συνόλου. Μετά από μια σύντομη αναφορά στα φυσικά, πληθυσμιακά και οικονομικά χαρακτηριστικά, στην διοικητική διαίρεση και στο πολιτικό σύστημα της Αυστρίας, αναλύονται οι χωροταξικοί και πολεοδομικοί νόμοι, η οργάνωση, τα εργαλεία και η διαδικασία του σχεδιασμού σε όλα τα επίπεδα. Παράλληλα, και όπου αυτό κρίνεται ενδιαφέρον και χρήσιμο για την χώρα μας, επιχειρείται σημειακή σύγκριση με τα ελληνικά δεδομένα. Τέλος διατυπώνονται σκέψεις, αλλά και ανοικτά ερωτήματα σχετικά με την βελτίωση ορισμένων τομέων του συστήματος της χωροταξίας και πολεοδομίας στην Ελλάδα.

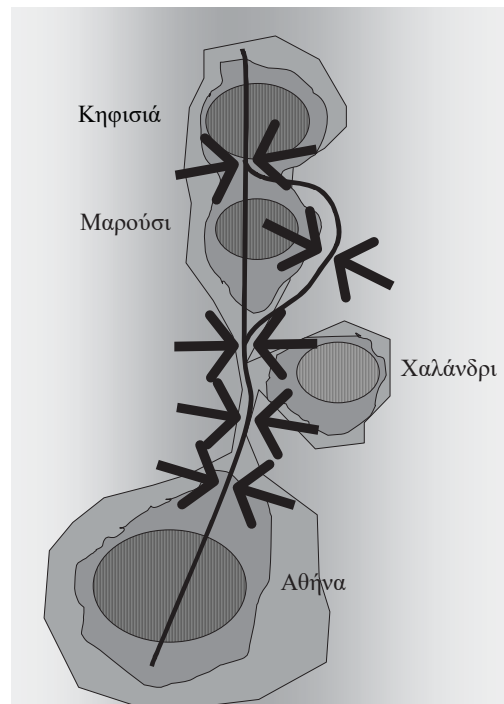
2. Χρήσεις γης και όροι δόμησης κατά μήκος του κύριου οδικού δικτύου, Συνοπτική παρουσίαση των κυριότερων προτάσεων ερευνητικού προγράμματος, Πυρφόρος, Μάιος - Ιούνιος 1997, σελ. 63 – 71. (με Α. Αραβαντινό, Μ. Αγγελίδη, Β. Ψαριανό κ.α)

Το άρθρο αυτό αποτελεί μια συνοπτική παρουσίαση των κυριότερων σημείων ερευνητικού προγράμματος με τίτλο «Χρήσεις γης και όροι δόμησης κατά μήκος του Κύριου Οδικού Δικτύου», που εκπονήθηκε από το ΣΠΕ του ΕΜΠ (βλ. κεφ. Γ, σημείο 4), και στο οποίο συμμετείχα ως συντονιστής της β, γ και δ φάσης και συντάκτης πολλών ενοτήτων του. Το άρθρο, του οποίου είχα και την ευθύνη σύνταξης, ξεκινά θέτοντας και αναλύοντας το πρόβλημα της συνύπαρξης Κυρίων Οδών με «εντατικές» χρήσεις γης, και παρουσιάζοντας σχηματικά την τυπική περίπτωση εκφυλισμού ενός παρακαμπτήριου δρόμου μιας μέσης πόλης σε αστική αρτηρία. Στη συνέχεια επιτίθενται οι βασικές αρχές, οι κυριότεροι στόχοι των προτεινομένων μέτρων και οι βασικοί άξονες μέτρων εφαρμογής, καθώς επίσης και οι συγκεκριμένοι τομείς που θα τροφοδοτηθούν έμμεσα ή άμεσα από τα αποτελέσματα της σχετικής έρευνας. Ένα σημαντικό μέρος του άρθρου αναφέρεται τέλος στη διαμόρφωση πολεοδομικών προτάσεων και πολιτικής, κυκλοφοριακών προτάσεων και πολιτικής, καθώς επίσης και συντονισμένων πολεοδομικών - κυκλοφοριακών και οργανωτικών προτάσεων.

3. Επιπτώσεις από τη σημερινή αστική ανάπτυξη στη Λεωφόρο Κηφισίας: Αναβάθμιση ή στρέβλωση της πόλης; Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Δήμου Αμαρουσίου, Πρακτικά 8^{ου} Συμποσίου Ιστορίας και Λαογραφίας Αττικής, Μαρούσι, 2001

Η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενο την **διαχρονική εξέλιξη της πολεοδομικής κατάστασης στην περιοχή της λεωφόρου Κηφισίας**, στο τμήμα από το Ψυχικό έως την Κηφισιά κατά τα τελευταία χρόνια, με αναφορά επίσης στα κυκλοφοριακά δεδομένα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στα σχετικά προβλήματα που διαπιστώνονται σήμερα στην άμεση περιοχή της λεωφόρου και σχετίζονται κατά κύριο λόγο με την υπέρμετρη αύξηση της εγκατάστασης εντατικών χρήσεων γης στον παρόδιο χώρο της. Στα πλαίσια αυτά εξετάζεται η υφιστάμενη κατάσταση, το σχετικό πλαίσιο που προκύπτει από τον επίσημο πολεοδομικό σχεδιασμό, καθώς επίσης και οι αναπτυσσόμενες τάσεις εξέλιξης. Τέλος καταγράφονται και αξιολογούνται κρίσιμα **προβλήματα**, από άποψη ευρύτερη πολεοδομική και κυκλοφοριακή και γίνεται αναφορά σε ορισμένες κατ' αρχήν **κατευθυντήριες αρχές** για την αντιμετώπισή τους, όπως είναι μεταξύ άλλων και οι παρακάτω τρεις:

- Τοποθέτηση των **κέντρων της πόλης** όχι κατά μήκος των κυρίων οδών, αλλά **σε απόσταση** από αυτές, ώστε να μην τις επιβαρύνουν κυκλοφοριακά, αλλά και να μην «διαλύονται» τα ίδια, ως αστικοί, κοινωνικοί, εμπορικοί, κλπ. πυρήνες, λόγω της έντονης και διαρκούς οδικής κυκλοφορίας.
- Απευθείας **σύνδεση των πολεοδομικών κέντρων με τα μέσα σταθερής τροχιάς** (τραμ, μετρό) της πόλης, ώστε να εξασφαλισθεί η απρόσκοπτη εξυπηρέτηση της **μαζικής πρόσβασης προς αυτά**. Επιπλέον, συνδυασμός των επίγειων αξόνων κίνησης ΜΜΜ (τραμ, λεωφορείων, κλπ) με τους κύριους **άξονες κίνησης πεζών και ποδηλάτων** και παράλληλα διαχωρισμός της κύριας οδικής κίνησης από την πορεία των παραπάνω αξόνων.
- Κλιμάκωση της **πυκνότητας δόμησης** (και αντιστοίχως και του **Συντελεστή Δόμησης**) αντίθετα απ' ότι συμβαίνει σήμερα. Δηλαδή στις ζώνες ειατέρωθεν του κυρίου οδικού άξονα θα πρέπει η πυκνότητα να διατηρείται χαμηλή (ώστε να περιορισθούν τελικά και οι μετακινήσεις πρόσβασης αλλά και η ζήτηση

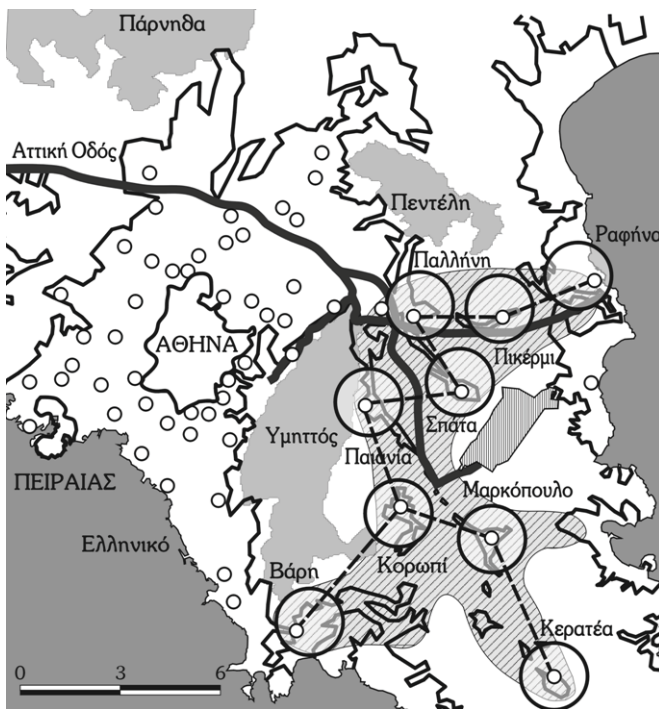

Διαγραμματική παράσταση της σημερινής πολεοδομικής κατάστασης στην περιοχή της Λ. Κηφισίας και των διαφαινόμενων τάσεων εξέλιξης (σύνθεση: Κ. Σερράος)

5. Πολεοδομικοί μετασχηματισμοί και αλλοιώσεις του φυσικού χώρου από το νέο αεροδρόμιο της Αθήνας. Τάσεις και ευκαιρίες, Αρχιτέκτονες, περιοδικό του ΣΑΔΑΣ – ΠΕΑ, τεύχος 27, Μάρτιος / Απρίλιος 2001.

Η εργασία αυτή (συντάχθηκε από κοινού με τον Δ. Πολυχρονόπουλο) θέτει μια σειρά από ερωτήματα και διατυπώνει ορισμένες σκέψεις με αφορμή την έναρξη λειτουργίας του νέου αεροδρομίου της Αθήνας. Αυτά αφορούν κυρίως δύο τομείς: αυτόν της **πόλης**, δηλαδή της οικιστικής ανάπτυξης, της διάρθρωσης των κέντρων και άλλων σημαντικών πολεοδομικών παραμέτρων και αυτόν της γύρω **υπαίθρου**, τόσο από την καθαρά περιβαλλοντική άποψη, όσο και από την άποψη της σημασίας της για τη βιωσιμότητα της ολοένα μεγεθυνόμενης αστικής περιοχής. Η νέα κατάσταση προκαλεί σίγουρα μια σειρά από **προβλήματα** και **κινδύνους**, αφήνει όμως αναμφισβήτητα ανοικτές και **προκλήσεις** που συνδέονται με νέες **ευκαιρίες ανάπτυξης και οργάνωσης της πόλης**. Εδώ εντοπίζεται τελικά και ο ρόλος του

Κίνδυνοι άναρχης αστικοποίησης των Μεσογείων σύμφωνα με τις διαβλεπόμενες τάσεις (διαγραμματισμένη επιφάνεια). Δυνατότητες οργανωμένης αποκέντρωσης του Λεκανοπεδίου της Αθήνας με οικιστική ανάπτυξη εστιασμένη στις περιοχές των υφιστάμενων οικιστικών πυρήνων της περιοχής γύρω από το νέο αεροδρόμιο (μεγάλοι κύκλοι), οι οποίοι και μπορούν να αποτελέσουν τα επίκεντρα ενός μελλοντικού δικτύου μαζικών μεταφορών (διακεκομμένες γραμμές).

σχεδιασμού για την περιοχή αυτή, στην εκμετάλλευση δηλαδή των ευκαιριών με παράλληλη πρόληψη των διαφαινόμενων προβλημάτων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης και οι διαδικασίες οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών μεταβολών με σημαντικές επιπτώσεις όχι μόνο στις περιοχές που συντελούνται αλλά και στην περιοχή της πρωτεύουσας όπως αυτή μέχρι σήμερα έχει διαμορφωθεί.

Πιο συγκεκριμένα, στην παρούσα εργασία αφενός μεν διερευνώνται οι μεταλλαγές που παρατηρούνται και αναμένονται στην πόλη, καθώς και οι επιπτώσεις τους στην ύπαιθρο και αφετέρου δε διατυπώνονται ορισμένες απόψεις για νέες ευκαιρίες ανάπτυξης της περιοχής, αλλά και για ένα προς προώθηση εύστοχο μοντέλο σχεδιασμού.

6. Παρόδια πολεοδομική ανάπτυξη στα Μεσόγεια Αττικής. Τάσεις και (χαμένες;) ευκαιρίες, Πρακτικά επιστημονικής διημερίδας των ΤΕΕ και ΠΣΔΑΤΜ με θέμα «Παρόδιες χρήσεις γης και διαχείριση προσβάσεων», Αθήνα, . 26 & 27.4.2001.

Κύριο αντικείμενο της εργασίας αποτελεί η διερεύνηση των πρόσφατων τάσεων πολεοδομικής ανάπτυξης στα Μεσόγεια Αττικής. Η πεδιάδα των Μεσογείων υπήρξε τα τελευταία χρόνια ένας σημαντικός υποδοχέας **εντατικών χρήσεων γης** (παραγωγικών, εμπορικών κλπ. μονάδων). Ιδιαίτερα επιβαρυντικό υπήρξε το γεγονός, ότι αυτές δεν εγκαταστάθηκαν στην περιοχή των υφιστάμενων οικιστικών πυρήνων, αλλά κατευθύνθηκαν στην πλειοψηφία τους προς τις **ζώνες εκατέρωθεν των Κυρίων Οδών**. Με την ολοκλήρωση και έναρξη λειτουργίας του **νέου αεροδρομίου** της Αθήνας, καθώς και μιας σειράς σημαντικών **οδικών έργων** (Αττική Οδός, δυτική περιφερειακή Υμηττού, κλπ), η τάση αυτή μεγιστοποιείται, ενώ παράλληλα τα ερωτήματα γύρω από τη μελλοντική πολεοδομική και κυκλοφοριακή διάρθρωση και λειτουργία της περιοχής, αλλά και τις απαιτούμενες παρεμβάσεις, αποκτούν ιδιαίτερη κρισιμότητα. Ειδικότερα στην εργασία γίνεται συστηματική αναφορά στα παρακάτω θέματα:

- Η έως τώρα οικιστική εξέλιξη στα Μεσόγεια Αττικής σε συνάρτηση με τη γενικότερη πολεοδομική εξέλιξη της Αθήνας. Υφιστάμενη κατάσταση και κύρια προβλήματα.
- Γενικές προτάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των παροδίων ζωνών κυρίων οδικών αξόνων (ΕΜΠ, Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών).
- Ειδικές προτάσεις για τη ρύθμιση της χρήσης του εδάφους στα Μεσόγεια στα πλαίσια της προτεινόμενης Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου Ανατολικής Αττικής.
- Ανοικτές προκλήσεις για νέες ευκαιρίες ανάπτυξης και οργάνωσης. Στα πλαίσια αυτού του τελευταίου σημείου επιχειρείται να σκιαγραφηθεί ένα επιθυμητό όραμα χωρικής εξέλιξης που θα είχε ως βάση του μια βιώσιμη πολεοδομική και κυκλοφοριακή ανάπτυξη της πεδιάδας των Μεσογείων στο μέλλον, αλλά και που θα απαντούσε με επιτυχή τρόπο στις όποιες ανοικτές προκλήσεις συνδέονται με μια νέα δυναμική οργάνωσης του ευρύτερου χώρου. Το όραμα αυτό βασίζεται στην ιδέα μιας **«αποκεντρωμένης συγκέντρωσης»**, που εντοπίζεται στην προσπάθεια αποκέντρωσης ενός μέρους της τάσης εγκατάστασης νέων «οικονομικά εντατικών» δραστηριοτήτων από το υπερκορεσμένο Λεκανοπέδιο της Αθήνας προς την πεδιάδα των Μεσογείων, με ιδιαίτερη όμως έμφαση στη συγκέντρωσή της στις περιοχές γύρω από υφιστάμενους οικιστικούς πυρήνες. Οι όποιες περιοχές νέων επιχειρηματικών και λοιπών δραστηριοτήτων αναπτύσσονταν εκεί, θα είχαν πλέον τη δυνατότητα να αποκτήσουν σωστά οργανωμένες και **ελεγχόμενες προσβάσεις** προς την Αττική Οδό και προς το λοιπό Κύριο Οδικό Δίκτυο, ενώ οι πυρήνες των αστικών αυτών σχηματισμών θα είχαν μελλοντικά τη δυνατότητα να συνδεθούν μεταξύ τους, με το νέο αεροδρόμιο και με το Λεκανοπέδιο με **σιδηροδρομικά μέσα μαζικής μεταφοράς**, προσφέροντας έτσι βιώσιμες λύσεις και στον τομέα της κυκλοφορίας.

7. Οι σπουδές Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού Πόλεων και Κτηρίων.

Προφίλ και επιδόσεις των πρωτοετών φοιτητών, Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, ΕΑΠ, επιστημονική Εταιρεία: Ελληνικό Δίκτυο ΑεξΑΕ, Πάτρα 27 – 30.4.2003.

Το άρθρο αυτό συντάχθηκε από κοινού με την Τ. Μπιρμπίλη.

Η εργασία επιχειρεί μια αποτίμηση της εμπειρίας από τη λειτουργία της ΘΕ ΠΣΠ 50 «Εισαγωγή στο Φυσικό και Ανθρωπογενές Περιβάλλον» του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτηρίων» του ΕΑΠ, με στόχο τη συμβολή στον **προβληματισμό γύρω από πρακτικά κυρίως ζητήματα της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΑεξΑΕ) στην Ελλάδα.**

Ειδικότερα, η έρευνα καταγράφει μια σειρά **χαρακτηριστικών των σπουδαστών** και τα εξετάζει σε σχέση με την όλη πορεία τους κατά τη διάρκεια ενός ακαδημαϊκού έτους. Η «πολυχρωμία» των σπουδαστών, όσον αφορά τα παραπάνω χαρακτηριστικά τους (σπουδές, επάγγελμα, εμπειρία, κλπ), είναι ένα ενδιαφέρον στοιχείο, που αποτελεί ισχυρή βάση για την προώθηση της αναγκαιότητας, για το συγκεκριμένο Πρόγραμμα Σπουδών, διεπιστημονικότητας. Σημαντικό συμπέρασμα αποτελεί επίσης το γεγονός, ότι οι επιδόσεις των σπουδαστών είναι ανεξάρτητες από τα οικογενειακά, επαγγελματικά, κλπ. ατομικά τους δεδομένα, ενώ αντίθετα βρίσκονται σε ευθεία συσχέτιση με παραμέτρους που είναι ικανές να κινητοποιήσουν το ενδιαφέρον τους και να τους διατηρήσουν σε διαρκή «επαφή» με το πρόγραμμα. Κομβικό ρόλο παίζει επίσης η διατήρηση μιας τακτής επαφής με τον Σύμβουλο Καθηγητή, καθώς επίσης και η συνεπής συμμετοχή στις Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις.

8. Πολεοδομικός σχεδιασμός παρακτίων αστικών ζωνών και σχετικά προβλήματα. Η περίπτωση του Αλίμου (Αττική), Πρακτικά διεθνούς συνεδρίου υψηλού επιπέδου για τις «παρακτίες περιοχές και πόλεις στην Ευρώπη», Ελληνική Προεδρία ΕΕ 2003, Χερσόνησος - Ηράκλειο Κρήτης, 29 – 31.5.2003.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε από κοινού με τον Μ. Σκορτσή και δημοσιεύθηκε επίσης στο περιοδικό «Άλιμος», 6.2003».

Κύριο προβληματισμό της εργασίας αποτελεί το γεγονός, ότι αν η περιβαλλοντική προστασία αποτελεί πρωταρχικό στόχο του σχεδιασμού για το σύνολο των παρακτιών περιοχών, τότε ειδικά στις περιπτώσεις παρακτιών αστικών ζωνών, η βασική αυτή επιδίωξη θα πρέπει να ισορροπήσει και με την ανάγκη λειτουργικής σύνδεσης της «παρακτίας» με τις αστικές περιοχές, καθώς επίσης και ρύθμισης της χρήσης της.

Το θέμα της εργασίας εντοπίζεται επομένως στη σύγκρουση ανάμεσα, (α) στην ανάγκη για διατήρηση και προστασία των ακτών αστικών περιοχών, ως αναντικατάστατων φυσικών

πόρων, και (β) στην έντονη αλλοίωσή τους, στο όνομα μιας αξιοποίησης, συμπληρωματικής προς τη λειτουργία πυκνοδομημένων αστικών περιοχών.

Ως μελέτη περίπτωσης επιλέγεται η Αθήνα, και ειδικότερα η παραλιακή ζώνη του Αλίμου, στα νοτιοδυτικά του Λεκανοπεδίου. Είναι γεγονός ότι η παράκτια αυτή ζώνη αλλοιώθηκε σημαντικά στο πέρασμα των τελευταίων πενήντα χρόνων και κατασπαταλήθηκε για εγκατάσταση όσων λειτουργιών δεν χωρούσαν πουθενά αλλού στο Λεκανοπέδιο (μαρίνες, αεροδρόμιο, αθλητικές εγκαταστάσεις, νυκτερινή διασκέδαση, απόθεση μπαζών, κλπ).

Άλιμος, 1982. Η μορφή της παράκτιας ζώνης έχει μεταβληθεί ριζικά τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Με διακεκομμένη γραμμή σημειώνεται η θέση της ακτογραμμής το 1960. Οι εγκαταστημένες εκεί χρήσεις (π.χ. μαρίνα, λουνα παρκ, νυκτερινή διασκέδαση, κλπ.) είναι πλέον ουσιαστικά εντατικότερες από αυτές της δεκαετίας του '50 (Πηγή αεροφωτογραφίας: ΥΠΕΧΩΔΕ, δ/νση αεροφωτογραφήσεων, σύνθεση και επεξεργασία: Κων. Σερράος).

Σήμερα πλέον αποτελεί συνείδηση όλων, ότι η πόλη θα πρέπει να ξανακερδίσει το θαλάσσιο μέτωπό της προς τον Σαρωνικό κόλπο, όμως η κατάσταση είναι ήδη αρνητικά διαμορφωμένη και μάλιστα στα περισσότερα σημεία με μη αναστρέψιμο τρόπο.

Αποκτούν επομένως ιδιαίτερη βαρύτητα, όχι μόνο ο σχεδιασμός, που αποτελεί αναμφισβήτητα μια μεγάλη πρόκληση, τόσο για τους κεντρικούς φορείς σχεδιασμού, όσο και για την τοπική αυτοδιοίκηση, αλλά κυρίως η υλοποίηση παρεμβάσεων στην παράκτια ζώνη που απαιτούνται πλέον για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής σε ένα ευρύτερο αστικό περιβάλλον.

Η εργασία τελειώνει θέτοντας μια σειρά από ερωτήματα, αναφορικά με τον βασικό προσορισμό μιας αστικής παράκτιας ζώνης, το δίλημμα ανάμεσα στον τοπικό ή υπερτοπικό χαρακτήρα της παραλίας, την κατανομή των σχετικών οικονομικών βαρών μεταξύ π.χ. της

κεντρικής διοίκησης και του αντίστοιχου Δήμου και τέλος την ανάγκη για τήρηση συμμετοχικών διαδικασιών

9. Η αισθητική της σύγχρονης αναπτυσσόμενης πόλης στην Ελλάδα, Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου «Η αισθητική των πόλεων και η πολιτική των παρεμβάσεων. Συμβολή στην αναγέννηση του αστικού χώρου», ΥΠΕΧΩΔΕ, ΕΑΧΑ Α.Ε, 13, 14.10.2003.

Ο προβληματισμός της εργασίας εντοπίζεται στο γεγονός, ότι αν και τα τελευταία χρόνια τα κέντρα των ελληνικών πόλεων περνούν από μια φάση συστηματικής προσπάθειας αναβάθμισης τους, με προφανή επιρροή και στον τομέα της «αισθητικής της πόλης», όμως οι κάτοικοι των αστικών συγκροτημάτων ζουν εργάζονται και κινούνται κυρίως έξω από τα ιστορικά τμήματα της πόλης, έρχονται δηλαδή σε επαφή κυρίως με τη σημερινή, σύγχρονη πόλη και επομένως και αντιμέτωποι, τόσο με τα προβλήματά της, όσο όμως και με την «**σύγχρονη αισθητική**» της. Η συζήτηση περί «αισθητικής των πόλεων» δεν μπορεί επομένως να περιορίζεται μόνο στα Ιστορικά Κέντρα, όσο και αν αυτά έχουν μια ιδιαίτερη βαρύτητα, αλλά θα πρέπει να επεκτείνεται αναγκαστικά και σε άλλες περιοχές της **νεώτερης** ή ακόμα και σήμερα **αναπτυσσόμενης πόλης** (π.χ. πυκνοδομημένες ζώνες κατοικίας γύρω από το κέντρο, νεώτερα «προάστια», περιαστικός χώρος, είσοδοι της πόλης, κλπ).

Η ενασχόληση με τα ζητήματα της «αισθητικής» αυτής της σύγχρονης, σήμερα αναπτυσσόμενης, πόλης, αποτελεί σημαντική πρόκληση, μεταξύ άλλων και επειδή αυτή, ακριβώς επειδή συντίθεται από περιοχές υπό διαμόρφωση, παρουσιάζει και τις μεγαλύτερες δυνατότητες να δεχθεί και να αφομοιώσει βελτιωτικές δράσεις και παρεμβάσεις.

Στο πλαίσιο του παραπάνω σκεπτικού, η εργασία δίνει έμφαση στην ανάδειξη των προβλημάτων της σημερινής πόλης ως προς την αισθητική της και διερευνά πιθανές αρχές και μέτρα για τη διαφύλαξη της αισθητικής ποιότητας του αστικού χώρου.

10. Transformations in the image of the Greek city. Motives and effects on the contemporary urban fabric, πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου AESOP (Association of European Schools of Planning) 2004 «Metropolitan Planning and Environmental Issues», Grenoble 1 – 4.7.2004.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε και παρουσιάστηκε σε συνεργασία με τους Μ. Ζήφου, Β. Ιωάννου και Δ. Πολυχρονόπουλο.

The paper is trying to compile the basic parameters that affect the urban form, as well as their visual manifestations in the Greek city of today. These parameters are related with global, or wider spatial socio-economic and technological, shifts while, it is obvious that today, more than any time before; cities worldwide are transformed under al-

most similar trends and impulses. Thus, the differentiating factor in each case is not as much the new inputs, but mostly the pre-existing layers or piles of the urban fabric and the way that these layers react. Greek cities appear to have a number of particularities in their recent evolution effecting correspondingly on forms and images, declining from the western European paradigms. Despite this, we should accept that there exists a contemporary homogenisation of the urban space. Which are the parts of the homogenisation process? And which are the elements, constituting urban diversity in the Greek city?

The paper follows a three-step approach; firstly, we briefly outline the main determinants of the evolution of the Greek city over the 20th century, focusing on the dynamics of the unplanned urban tissue generation, the impact of urban planning regulations, and their basic inheritances to the Greek city of today. This is followed by a clarification of the contemporary trends or inputs. For example, the sprawl of huge shopping and recreation multi-spaces over the city centres contrasting local activities and figures, or the renewal of several historic parts in opposition to vast alterations on the urban landscape, are two specific aspects of a progressive functional and visual transformation. Finally, the product of this transformation –the new image of the Greek city and its constituting visual elements- is approached as a whole through characteristic case studies.

The paper presents an analytical work closely related to both urban planning and urban design processes since it is exploring their initiatives and, in an extend, their effects on the city image. The transformations in urban landscape and figures appear today as a main object for urban planning.

11. The 2004 Olympic games: a non-planning paradigm? πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου AESOP (Association of European Schools of Planning) 2004 «Metropolitan Planning and Environmental Issues», Grenoble, 1 – 4.7.2004.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε και παρουσιάσθηκε σε συνεργασία με τους Μ. Ζήφου, Β. Ιωάννου και Δ. Πολυχρονόπουλο.

The location and design of major sport complex facilities and infrastructure projects associated with the organization of the 2004 Olympic Games afforded the Greek state a proactive role in influencing the trajectory and dynamics of the Athens urban region change. However, the dispersed siting of these facilities and of the accompanying large-scale construction development in the Athens metropolitan region is expected to negatively influence the locational patterning of Athens by further promoting its current sprawling pattern. Widely publicized controversies and legal disputes regarding the siting of these facilities raise serious questions as to whether these locational choices were

made within a planning framework that evaluated the spatial impacts of these projects. Moreover, the prevailing rhetoric legitimating the siting locations as well as the design and use characteristics of the projects emphasized the growth potential of the games and their added value to the city's image and its enhanced role in the hierarchy of world cities while disregarding the environmental dimension.

The hypothesis of this paper is that the decisions regarding the location, design and use characteristics of the new Olympic projects constructed within the Athens metropolitan region were based mainly on economic criteria and taken without any meaningful public debate thus, promoting the interests of the private real estate sector.

The purpose of this paper is to demonstrate that the process of planning the new Olympic facilities in Athens, whether for sports, media or accommodation, did not address the spatial impacts of these projects particularly as these affect the growth pattern of the Athens metropolitan region. The analysis will rely on secondary sources of data, such as plans, design workshop reports, and policy reports, in order to show:

- the stated goals and objectives of the planned Olympic projects
- the degree of integration of sustainability issues into the planning process, and
- the criteria used for site selection and participant composition
- It is expected that this paper will make a contribution to the body of knowledge regarding international planning practice and offer some insightful information on the planning of a major world event, such as the Olympic Games.

12. The impacts of major transportation infrastructure on the form and function of the urban space: the case of the "Athens urban freeway".
Πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου AESOP (Association of European Schools of Planning) 2005 «The dream of a greater Europe», Vienna, 13 – 17.7.2005.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε και παρουσιάστηκε, σε συνεργασία με την Μ. Ζήφου.

The scope of this paper is to examine the array of impacts generated by the construction and operation of large-scale transportation projects inserted into the urban fabric by concentrating on issues of traffic accommodation, urban development change and environmental improvement.

Increased traffic flow problems, associated with the growth of personal mobility, dispersed development patterns, increased car ownership and behavioral patterns have become a major challenge for the organization and function of urban regions. Their accommodation must address issues related to congestion and energy costs, accessibility and the quality of the urban environment and therefore, relies on the development

of integrated transportation strategies that combine the use of mass transit and roadway networks.

In an attempt to address ever increasing congestion problems in the greater Athens metropolitan area, public authorities implemented in the '90's the design and construction of an urban freeway in order to bypass the city centre and improve overall traffic conditions. The construction and operation of the 65.3 km long urban highway, the first Public Private Partnership BOT highway project in Greece, drastically changed the landscape and form of the entire metropolitan area bisecting residential areas in many municipalities on the premise of achieving economic, transportation, spatial and environmental goals.

The objective of this paper is to study the complex relationship that exists between large-scale transportation projects and the form and functioning of an urban region using the Athens urban freeway as a case study. The paper will firstly analyze the planning, design, construction and operation of this urban highway project in terms of its spatial, financial and operation parameters, and secondly it will assess the impacts of this project on:

- urban development trends (i.e. land use changes, growth of new activity centers)
- traffic flow and accessibility in the greater metropolitan area (i.e. reduction of traffic congestion), and
- the urban environment (i.e. air pollution and noise levels)

The analysis will rely on available field data, such as traffic counts, air quality measurements and land use data as well as on secondary sources. Based on the findings of the above analysis, an attempt will be made to evaluate the policy of promoting the construction and operation of this project in view of its initial impacts and of overall transportation policies and trends developed at the European level.

13. The present and the future of the Greek urban landscape. Πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου του Wessex Institute of Technology, UK «Sustainable Planning & Development 2005», Bologna, 12 – 14.9.2005.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε και παρουσιάστηκε, σε συνεργασία με τον Β. Ιωάννου.

The present work investigates basic parameters that affect the transformation of urban forms, focusing on the elements that define the image of the contemporary Greek city. A first important group of such parameters is connected to the endogenous dynamic of the socio-economic content of the Greek cities. It is true, that the mixture of gradually added layers, or piles, of the urban fabric, keeps a differentiation or diversity, in an extent, in an internal aspect, but also, compared to the typical sense of “European city image”, as well. A second group of parameters is connected to the recent trends and

inflows from the European and international reality, which are regarded to lead to a certain homogenization of urban landscape. A main aim of the present work is to investigate this trend on the Greek paradigm. The paper adopts a case studies' approach, organized in two stages: Initially there are described the motives and effects which have shaped the Greek urban landscape during the last decades and then, on a second phase, there are initiated several recent parameters which lead to visual inputs and newer structures of the urban fabric. Finally is attempted an estimation of the size and the quality of the existing Greek fabrics' alteration.

14. Οι θερμοϋγρομετρικές συνθήκες της παραθαλάσσιας περιοχής του Δήμου Γλυφάδας, Αττικής όπως αυτές διαμορφώνονται από τις κατά τόπους χρήσεις γης, στο: 8ο συνέδριο μετεωρολογίας κλιματολογίας & φυσικής της ατμόσφαιρας, Αθήνα, 24-26.5.2006.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Λ. Κιωκάκη, Ι. Χαραλαμπόπουλο,, Α. Κανναβού και Α. Χρονοπούλου – Σερέλη.

Το φαινόμενο της αστικής θερμικής νησίδας έχει μελετηθεί εκτενώς τις τελευταίες δεκαετίες. Για τη μείωση της έντασης των δυσμενών συνθηκών της αστικής θερμικής νησίδας απαιτείται λεπτομερής χαρτογράφηση της υφιστάμενης βιοκλιματικής κατάστασης και αξιοποίηση αυτής στον περιβαλλοντικό αστικό σχεδιασμό.

Η εργασία έγινε στη Γλυφάδα, ένα ιδιαίτερα αναπτυγμένο παραθαλάσσιο προάστιο νοτιοανατολικά της Αθήνας, το οποίο αποτελεί εμπορικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής. Περιλαμβάνει αμιγώς οικιστική ζώνη, εμπορική ζώνη, καθώς και περιοχές πρασίνου και ελεύθερων χώρων. Για την καταγραφή και αξιολόγηση των θερμοϋγρομετρικών συνθηκών της περιοχής μελέτης, πραγματοποιήθηκαν 20 σειρές μετρήσεων θερμοκρασίας και σχετικής υγρασίας αέρος υπό συνθήκες μειωμένης ανταλλαγής αερίων μαζών και ανέφελου ουρανού. Η λήψη των μετρήσεων έγινε με αυτόματη κινητή μονάδα.

Τα αποτελέσματα της στατιστικής και γεωστατιστικής επεξεργασίας έδειξαν σημαντική επίδραση των χρήσεων γης της περιοχής μελέτης στη διαμόρφωση της χωρικής κατανομής των μικρομετεωρολογικών παραμέτρων. Η επίδραση της θάλασσας στο θερμοϋγρομετρικό καθεστώς, ιδιαίτερα όπως αυτό διαμορφώνεται τις πρώτες πρωινές ώρες, είναι εμφανής (η διακύμανση της θερμοκρασίας ξεπέρασε τους 2.5 οC ενώ της υγρασίας ξεπέρασε το 15%) και σε συνδυασμό με την επίδραση των χώρων πρασίνου διαμορφώνουν χωρικές κατανομές με έντονη θερμοϋγρομετρική διαφοροποίηση.

15. The new «faces» of the European metropolis and their Greek version, στο: *International Journal for Sustainable Planning and Development*, Vol. 2, No. 2, 2007.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Β. Ιωάννου.

The aim of this study is to quote significant “faces” characterizing the physiognomy of the contemporary Greek city, shaped or being shaped at the moment. In this context, the term “city face” is used as an analytic tool, acknowledging that the image of the city is nothing less than the material and concrete expression of the really complicated, immaterial urban dynamics and trends.

A main argument is whether the diverse “faces” of the European metropolis are reproduced in the Greek city as well, simultaneously or delayed; and whether the Greek city follows its own particular evolution, inclining or declining from the European case. At a first step, correspondent views or aspects of urban image at the European or the Global level are quoted in order to create a wider reference framework. The European city “faces”, which are approached here, are: gentrified city, multicultural city, sustainable city, virtual city and the city of a special identity. The second step is to define dominant urban “faces”: for the Greek city as well: the historic city, the planned and designed city, the unplanned/ arbitrary city, the rural city, the marginalized city, the natural city and the globalized city. Our analysis, summarizing the conclusions of recent researches and studies, has shown that the revealed new “faces” of the Greek city, even though they are a result of widespread, external dynamics, correspondent to more or less common aspects of urban evolution; in fact they are motivated by different agents and conditions in the Greek than in the European paradigm. So the future evolution it may be in some terms differentiated.

16. Το παρόν και το μέλλον του ελληνικού αστικού τοπίου, στο: *Αειχώρας, Κείμενα πολεοδομίας, χωροταξίας και ανάπτυξης, πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Τόμος 6, Τεύχος 1, Μάιος 2007.*

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Β. Ιωάννου. Διερευνά τις βασικές παραμέτρους που επιδρούν στο μετασχηματισμό των αστικών μορφών, εστιάζοντας στα στοιχεία εκείνα που καθορίζουν το χαρακτήρα της ελληνικής πόλης. Μια πρώτη σημαντική ομάδα τέτοιων παραμέτρων συνδέεται με την ενδογενή κοινωνικο-οικονομική δυναμική των πόλεων. Οι σταδιακά προστιθέμενες επάλληλες στρώσεις (layers), του αστικού ιστού, αποτελούν βασικό, παράγοντα διαφοροποίησης ή ποικιλομορφίας, που οδηγεί σε αστικά τοπία, που κατά κανόνα αποκλίνουν από το «ευρωπαϊκό παράδειγμα». Ένα δεύτερο σύνολο παραμέτρων συνδέεται με τις νέες τάσεις και εισροές από την Ευρωπαϊκή και διεθνή πραγματικότητα, οι οποίες θεωρείται ότι συνιστούν στοιχεία ομοιογένειας της εικόνας του

αστικού τοπίου. Η εργασία επιχειρεί να διερευνήσει αυτή την υπόθεση στην περίπτωση της ελληνικής πόλης. Τα συμπεράσματα από συγκεκριμένες μελέτες περίπτωσης συνοψίζονται και παρουσιάζονται σε δυο στάδια: αρχικά περιγράφονται οι αιτίες και οι συνθήκες που διαμόρφωσαν το ελληνικό αστικό τοπίο στις αμέσως προηγούμενες δεκαετίες, ενώ σε μια δεύτερη φάση εξετάζονται οι παράμετροι που οδηγούν σε μεταβολές της εικόνας και της δομής του αστικού ιστού. Τέλος επιχειρείται μια ποιοτική και ποσοτική εκτίμηση των έως τώρα, αλλά και των μελλοντικών, μεταβολών.

17. City as a brand name: the function of spatial planning in forming the image of European capitals in post modern era, στο: International Conference "New Concepts and Approaches for Urban and Regional Policy and Planning" (Leuven, Belgium, 2-3 April 2007).

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Τρ. Μιχαηλίδη.

This work focuses on the role of spatial planning (regional plans, strategic plans, structural plans and master plans) in creating the profile of a European capital city. It also examines the correlation between space policies, urban governance and ethics that leads a capital city to obtain a high profile among the international markets and keep their competitive advantage.

18. The spatial problems, the formal planning system and the interference of major events. The recent experience of Athens, στο: διεθνές συμπόσιο του Πανεπιστημίου Hafencity με θέμα «Planning Cultures in Europe. Exploring Cultural Differences as Resources and Restrictions for Interregional Cooperation» (Αμβούργο, 28-29 Ιουνίου 2007).

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Ε. Ασπρογέρακα, Β. Ιωάννου, Τρ. Μιχαηλίδη και Δ. Σοφιανόπουλο.

Η εργασία αυτή επιχειρεί καταρχήν μια σύντομη επισκόπηση των βασικών χαρακτηριστικών και χωρικών δεδομένων της μητροπολιτικής περιφέρειας της Αθήνας, με έμφαση στα σημαντικότερα χωρικά προβλήματα. Στη συνέχεια παρουσιάζεται και επεξηγείται το σύστημα διοίκησης και σχεδιασμού με έμφαση τόσο στη σημερινή κατάσταση και τα διαπιστούμενα προβλήματα, όσο όμως και σε επιλεγμένα παραδείγματα χωρικών σχεδίων των τελευταίων δεκαετιών.

Στο παραπάνω πλαίσιο παρουσιάζεται και αξιολογείται η «εμπλοκή» του σχεδιασμού για τους Ολυμπιακούς Αγώνες «Αθήνα 2004», οι οποίοι αποτέλεσαν μια από τις σημαντικότερες μεγάλες διοργανώσεις με διεθνή εμβέλεια του 20ου αιώνα, που έλαβαν χώρα στη μητροπολιτική περιφέρεια της Αθήνας. Η πολιτική και τα μέτρα που ακολούθηθηκαν στο γενικό πολεοδομικό επίπεδο, (αλλά και αυτή που αφορούσε επιμέρους σχεδιασμούς και

δράσεις, καθώς επίσης και οι χειρισμοί που προωθούνται κατά τη μεταολυμπιακή περίοδο) αναλύονται με έμφαση στους δηλωμένους στόχους και τις προθέσεις τους.

Τέλος επιχειρείται μια αξιολόγηση των οφελών, των πιθανών αρνητικών σημείων, αλλά ενδεχομένως και των χαμένων ευκαιριών για την Αθήνα και τους κατοίκους της, με βάση τις αρχικές επιδιώξεις και δυνατότητες που αναλύθηκαν προηγουμένως. Η αξιολόγηση αφορά, τόσο τον ευρύτερο σχεδιασμό σε χωροταξικό και πολεοδομικό χωρικό επίπεδο, όσο και τον ειδικότερο χωρικό σχεδιασμό επ' ευκαιρία και για τις ανάγκες των Ολυμπιακών Αγώνων.

19. Policies for the replanning of urban coastal areas. The case of Athens. Comparisons with Hamburg, στο XXI διεθνές συνέδριο AESOP 2007 (Napoli, 11-14 Ιουλίου 2007).

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Ε. Ασπρογέρακα και Δ. Σοφιανόπουλο.

This paper focuses on the replanning of coastal urban areas, using as a case study the sea front of Athens overlooking the Saronic Bay. After a short presentation of the basic characteristics and of the main spatial problems of the above zone, this work concentrates on a wide range of goals and policies which have led to regulatory arrangements and to the implementation of specific interventions. In the above framework, urban planning actions (Regulatory Plan, urban planning projects, special arrangements for land use in the coastal zone, etc.), interventions for the preparation of the Olympic Games 2004 (infrastructure, sports facilities, alterations in the area), as well as approved arrangements for the post-Olympic utilisation of the relative infrastructure are investigated and evaluated. There will also be an attempt to make comparative references to specific points in the policies, planning and interventions, concerning the riverside zone of Hamburg, as well as the case of the Hafensity project, so as to draw out conclusions concerning the relationship between forwarded policies and their spatial effects.

20. The generation of urban poles of interest on the occasion of great events and interventions. Athens – Hamburg, a comparative approach, στο: XXI διεθνές συνέδριο AESOP 2007 (Napoli, 11-14 Ιουλίου 2007).

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Β. Ιωάννου και Α. Παπαϊωάννου.

It has been gained a considerable experience in planning and implementing a big number of interventions in Athens, due to the pressure for covering the needs of 2004 Olympic Games. This process had made visible that even though the long term, regulative planning system (in which Greece has been used to for a lot of years) have not played a fundamental role in the urban – spatial development, a short term interven-

tional policy, for materializing planning actions and building works or infrastructure, can form new equilibriums within the urban space in a more dynamic way.

The aim of the paper is based on the above conclusion and it is to investigate the role that the recent Olympic infrastructure of Athens seems to play in the formation of new cores of interest in its wider metropolitan region. At the same time, the case of Hamburg is selected as a good example for posing several comparative initiatives and issues that could be used at a following step for the example of Athens. Hamburg has also implemented some significant interventions (for serving 2006 FIFA world cup, the International Floristry Expo and the city candidacy for future Olympic Games) or new large projects (as Hafencity, International Building Exhibition 2013, etc) that redistributed the poles of interest within its metropolitan area.

The thematic fields for completing the approach of the “Athens” case, and build the required connection with Hamburg, are: a) the political decisions for the post-Olympic use of all relevant installations; b) the adopted policies, related to the attraction of additional activities (cultural, commercial, services, recreation, etc); c) the technical, circulatory and other supporting infrastructure even the immediately connected to the areas of the Olympic Games infrastructure or the whole urban space in general (urban renewal projects, pedestrian ways etc); d) the emerging tensions for the generation of new centralities and cores.

21.Χωρικές μεταβολές και πολιτικές ανασχεδιασμού παράκτιων αστικών περιοχών. Διερεύνηση δυνατοτήτων αστικής αναβάθμισης στις περιπτώσεις της Αθήνας και του Αμβούργου, στο: 8ο Πανελλήνιο Γεωγραφικό Συνέδριο. Αθήνα 4-7 Οκτωβρίου 2007.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Ε. Ασπρογέρακα και Δ. Σοφιανόπουλο.

Στόχος της εργασίας αυτής είναι η αξιολόγηση των πολιτικών και δράσεων ως προς την επίτευξη μιας ευρύτερης αστικής αναβάθμισης σε παράκτιες / παρόχθιες περιοχές, καθώς και ο προσδιορισμός των όρων και των προϋποθέσεων κάτω από τις οποίες κάτι τέτοιο εκτιμάται ότι μπορεί να συμβεί. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχει δοθεί έμφαση στην επανάχρηση και στον εμπλουτισμό υφιστάμενων εκτάσεων με νέες αστικές λειτουργίες, με παράλληλη ευαισθητοποίηση και στον περιβαλλοντικό τομέα. Στην παρούσα εργασία διερευνάται συγκριτικά ο ανασχεδιασμός των παράκτιων αστικών ζωνών, της Αθήνας προς το Σαρωνικό κόλπο και του Αμβούργου προς τον ποταμό Έλβα με ιδιαίτερη αναφορά στους σχεδιασμούς για την Ολυμπιάδα 2004 στην Αθήνα και το σχέδιο του «Hafencity» στο Αμβούργο. Επισημαίνονται σχετικοί στόχοι και πολιτικές και διατυπώνονται συμπερασματικές επισημάνσεις σχετικά με μελλοντικές πολιτικές, με έμφαση στην περίπτωση της Αθήνας, αξιοποιώντας την αντίστοιχη εμπειρία του Αμβούργου.

22. Διαμόρφωση νέων πόλων ενδιαφέροντος στον αστικό χώρο και διερεύνηση της συμβολής τους σε μια πιο ισόρροπη ανάπτυξη του. Η περίπτωση της μεταολυμπιακής Αθήνας, στο: 8ο Πανελλήνιο Γεωγραφικό Συνέδριο. Αθήνα 4-7 Οκτωβρίου 2007.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Ε. Ασπρογέρακα, Β. Ιωάννου και Τ. Μιχαηλίδη.

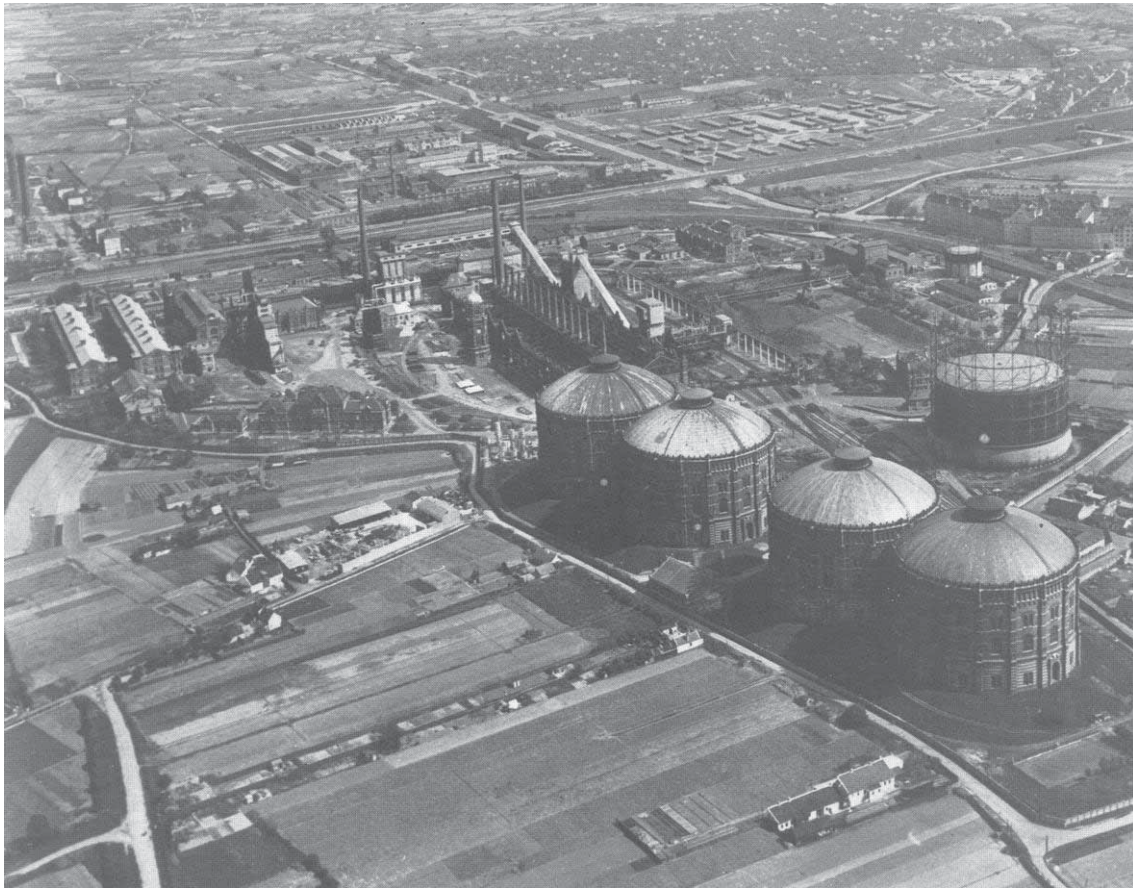
Η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα οδήγησε με δυναμικό τρόπο στη διαμόρφωση νέων πόλων ενδιαφέροντος στο Λεκανοπέδιο της Αθήνας, καθώς επίσης και στην ευρύτερη Αττική, λόγω της κατασκευής νέων ολυμπιακών εγκαταστάσεων (αθλητικών ή άλλων), καθώς επίσης και σημαντικών έργων υποδομής (ιδίως συγκοινωνιακών), καθορίζοντας σταδιακά και νέες ισορροπίες στο μεταολυμπιακό αστικό περιβάλλον. Η παρούσα εργασία επιχειρεί καταρχήν να καταδείξει αδρομερώς τον προ-ολυμπιακό «χάρτη» των πόλων ενδιαφέροντος στο Λεκανοπέδιο της Αθήνας, με βάση διαθέσιμα στοιχεία που αφορούν τις κεντρικές και παραγωγικές δραστηριότητες, την ένταση της οικιστικής ανάπτυξης, την πληθυσμιακή πυκνότητα και την κατανομή των θέσεων εργασίας. Στη συνέχεια, εντοπίζοντας τις σημαντικότερες ολυμπιακές εγκαταστάσεις, επιχειρεί τη σύνθεση ενός μετά-ολυμπιακού «χάρτη» πόλων ενδιαφέροντος. Τέλος, η εργασία προχωρεί, μέσα από τη συγκριτική αξιολόγηση των δύο παραπάνω καταστάσεων (προ-ολυμπιακής και μετά-ολυμπιακής) στην εκτίμηση των συνεπειών στη χωρική ανάπτυξη και λειτουργία των επηρεαζόμενων αστικών περιοχών, καθώς επίσης και στις γενικότερες μεταβολές στη δομή του Πολεοδομικού Συγκροτήματος, λαμβάνοντας υπόψη, τις αποφάσεις για τη μεταολυμπιακή χρήση των εγκαταστάσεων, τις κάθε φορά ακολουθούμενες πρακτικές προσέλκυσης και άλλων πολιτιστικών, εμπορικών, γραφειακών, ψυχαγωγικών, κλπ. δραστηριοτήτων, καθώς επίσης και την ύπαρξη διαφόρων υποστηρικτικών τεχνικών, κυκλοφοριακών, κλπ. υποδομών. Η εργασία καταλήγει σε συμπεράσματα σχετικά με τις διαδικασίες, τις μεταβολές και το βαθμό μετατόπισης των πόλων ενδιαφέροντος στο Λεκανοπέδιο.

23. Ο αστικός σχεδιασμός μετά την αποβιομηχάνιση στην κεντρική Ευρώπη. Η περίπτωση του Gasometer στη Βιέννη, στο: 5η Πανελλήνια Επιστημονική Συνάντηση της Διεθνούς Επιτροπής για τη Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς (TICCIH), Βόλος, 22 - 25 Νοεμβρίου 2007.

Η εργασία διερευνά το ζήτημα του σχεδιασμού των περιοχών και εγκαταστάσεων που προέκυψαν και εξακολουθούν να προκύπτουν ως «αστικά κενά», μετά από την εκτεταμένη τάση εγκατάλειψης της παραδοσιακής βιομηχανίας, η οποία εξαπλώθηκε κατά τις τελευταίες δεκαετίες σε ολόκληρη την κεντρική Ευρώπη.

Σε ένα πρώτο εισαγωγικό μέρος παρουσιάζονται συνοπτικά οι διαδικασίες αυτής της εξέλιξης, οι σχετικές μεταλλάξεις στον αστικό χώρο και η βασική τυπολογία των παρεμβάσεων

για τον ανασχεδιασμό των αποβιομηχανοποιημένων περιοχών, με επιλεκτική αναφορά σε χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Σε ένα δεύτερο μέρος γίνεται μια συστηματικότερη αναφορά σε μια χαρακτηριστική περίπτωση συνολικού ανασχεδιασμού μιας παλιάς εγκατάστασης παραγωγής και αποθήκευσης γκαζιού, στην περιοχή Simmering, στα νότια της Βιέννης. Η ζώνη αυτή χαρακτηρίζεται από τέσσερις γιγαντιαίου μεγέθους δεξαμενές γκαζιού, κτιρίων ιδιαίτερου αρχιτεκτονικού και πολεοδομικού ενδιαφέροντος των αρχών του αιώνα, που παρέμειναν σε χρήση μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Η όλη παρέμβαση, η οποία πρόσφατα ολοκληρώθηκε, ακροβατεί ανάμεσα στη «λαϊκή απαίτηση» για διατήρηση και προστασία αυτών των ιστορικών εγκαταστάσεων και στην ανάγκη για αναζωογόνηση της περιοχής με ένταξη νέων χρήσεων, αλλά παράλληλα και αξιοποίησή της για τους σκοπούς μιας ευρύτερης πολιτικής που επιθυμεί την ενσυνείδητη προώθηση της «εσωτερικής πολεοδομικής ανάπτυξης» στην πόλη της Βιέννης.

Τέλος σε ένα τρίτο και τελευταίο μέρος, η εργασία επιχειρεί να αξιολογήσει την εμπειρία του παραπάνω σχεδιασμού, με βασικό κριτήριο τα οφέλη για την πόλη και στους πολίτες της, και σε ένα επιπλέον βήμα να τη συνδέσει με τα ελληνικά δεδομένα, όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τις πολιτικές των παρεμβάσεων, τις πολεοδομικές και λοιπές διαδικασίες, καθώς επίσης και τους μηχανισμούς της υλοποίησής.

24. Hafencity: επιλογές και πρακτικές σχεδιασμού στην ανάπλαση ενός λιμανιού, Αρχιτέκτονες, περιοδικό του ΣΑΔΑΣ – ΠΕΑ τεύχος 71 - περίοδος Β | Σεπτέμβριος / Οκτώβριος 2008.

Στην εργασία αυτή (συντάχθηκε από κοινού με τον Ε. Ασπρογέρακα) καταγράφονται σιέψεις γύρω από τις επιλογές του σχεδιασμού στα πλαίσια ανάπλασης της περιοχής του “Hafencity” στο λιμάνι του Αμβούργου. Ξεκινώντας από την γενικότερη ανάγκη επανασχεδιασμού και αναδιαμόρφωσης των παλιών λιμενικών εγκαταστάσεων γίνεται αναφορά στις συνθήκες και στους στόχους που καθόρισαν τις στρατηγικές επιλογές για την αξιοποίηση της συγκεκριμένης ενότητας. Τα βασικά χαρακτηριστικά του σχεδίου ανάπτυξης φαίνεται να εξυπηρετούν τις επιλογές αυτές αλλά ταυτόχρονα προκύπτουν και ως αποτέλεσμα των τάσεων που επικράτησαν στις πόλεις του δυτικού κόσμου κατά τις τελευταίες δεκαετίες και αφορούσαν συνολικά τις ιστορικές μεταβολές της παραγωγικής διαδικασίας και των προτύπων διαβίωσης.

Το Hafencity φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα νέο κέντρο της πόλης, επεκτείνοντας προς τα νότια την κορεσμένη ζώνη κεντρικών λειτουργιών. Η ανάπλαση εντάσσεται στο στρατηγικό σχεδιασμό ανάπτυξης του κρατιδίου και οι κατευθύνσεις του ενσωματώνονται σε όλα επίπεδα ανάπτυξης, φτάνοντας ως και σε επιλογές διαμόρφωσης του αστικού τοπίου. Το αστικό περιβάλλον δεν καλείται απλά να αποτελέσει το κέλυφος φιλοξενίας των δραστηριοτήτων, μετουσιώνεται σε εμπορικό – τουριστικό προϊόν, δίνει προστιθέμενη αξία στις λειτουργίες του. Ο χώρος αναπτύσσεται ευέλικτα, ο σχεδιασμός συνδιαλέγεται με τις δεδομένες τάσεις, ισορροπεί μεταξύ του επιθυμητού και του αποδεκτού από την αγορά.

25. Physical and virtual urban landscapes. City image transformations on the occasion of great events, στο: 11th international conference of ISSEI - International Society for the Study of European Ideas, University of Helsinki, Language Centre, 28 July - 2 August 2008.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Β. Ιωάννου και Α. Παπαϊωάννου.

The aim of the paper is to examine the transitions on the city image for, or through, the organization of great events.

In our days, one can realize two different kinds of city image: the physical city image and the virtual city image, i.e. the dominant impression of narratives and references about the city on the mass media means and the web. The contention for the undertaking and organizing great events demands, in most of the cases, to build a special city image by underlining specific views and aspects of the city life and downplaying others. A positive mass media profile is an element of great importance for almost any planning strategy. When the great event comes to be performed and special interventions are completed, new urban landscapes are created, which are based more or less on the initial planning intentions. On one hand, the widely perceived new urban space is the result of a compromise between physical and virtual city images, but on the other hand maybe there is still a distance between the real city image and the image promoted by the mass media. This context is setting providing the main argument in our research.

In order to elaborate more on these relationships we have set the case of the Unification of Athens' Archaeological Sites as the basic reference in our contribution. It is a great urban intervention connected to the Olympic Games organization. The defining element of the "Unification", contrary to the other interventions, is that it consists of a central intersection reshaping the metropolitan centre and furthermore the city image. The project of the Unification of the Archaeological sites of Athens has been at the core of the public interest during the recent years. A space of a double substance was thus created: the city of the planning goals and the expectations that the electronic and media references about the project has generated, the city as it is gradually formed by time evolution and as the society evaluates in the end. Thus, the main argument is how time affects the convergence or the decline of these images.

26. Cities as growth engines: the spatial planning's role for the improvement of networking and competitiveness, στο: XI EURA (European Urban Research Association) conference, Milan, October 9-11, 2008.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Ε. Ασπρογόρακα και Τ. Μιχαηλίδη.

This paper focuses on the spatial planning, city networking and urban governance as instruments for a more competitive city. On one hand, it analyses city networking in the contemporary competitive, knowledge –based international economy, the reforms in urban governance and the interaction of both with spatial planning. On the other hand, presents the case –study of Athens, after the Olympics, as a place where the implementation of spatial planning and the construction of major public works needs to be completed by new approaches for the exploitation of infrastructure and the mobilization of citizens so as the city become more competitive. In conclusion, it is presented that middle –ranked metropolises will be vastly favored by city networking and it is pro-

posed that Athens should invest rapidly in such networks because this is the shortest way to become a part of European corridors of development.

27. Οργανωμένες οικιστικές αναπτύξεις. Η περίπτωση του Αμβούργου: από το CityNord και το Steilshoop των μέσων του 20^{ου} αιώνα, στο Hafencity της δεκαετίας του 2000, στο: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 24-27.9.2009.

Η εργασία στοχεύει σε μια κριτική αντιπαράθεση με το ζήτημα των οργανωμένων οικιστικών αναπτύξεων στον ευρωπαϊκό χώρο κατά την τελευταία 50-ετία, με αφορμή την περίπτωση του Αμβούργου. Το Αμβούργο είναι μια πόλη που σχεδίασε και ανέπτυξε συνειδητά, ήδη από την περίοδο των δεκαετιών 1950 – 1960, οργανωμένα κτιριακά συγκροτήματα, με στόχο να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά της στους τομείς των τριτογενών δραστηριοτήτων, καθώς επίσης και της κατοικίας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει, το επιχειρηματικό κέντρο CityNord, καθώς επίσης και για το συγκρότημα οργανωμένης δόμησης κατοικίας Steilshoop. Σήμερα πλέον το Αμβούργο προχωρεί και υλοποιεί με γοργούς ρυθμούς ένα νέο ευρύ πρόγραμμα οργανωμένης οικιστικής ανάπτυξης, γνωστό ως HafenCity, σε τμήμα της παλιάς λιμενικής ζώνης που γειτνιάζει με την ιστορική πόλη και με επιδίωξη προσέλιψης ποικίλων αστικών χρήσεων. Η εργασία επιχειρεί να παρουσιάσει και να εξετάσει τις παραπάνω περιπτώσεις στο πλαίσιο και του ευρύτερου πολεοδομικού σχεδιασμού για την πόλη του Αμβούργου, ο οποίος χαράσσει τις κατευθυντήριες γραμμές για τη χωρική ανάπτυξη της πόλης και προωθεί πολιτικές και δράσεις, τόσο για τις νέες, όσο και για τις παλιές περιοχές οργανωμένης οικιστικής ανάπτυξης. Μεταξύ άλλων τίθενται ζητήματα που αφορούν τη μετεξέλιξη των απόψεων και των στόχων για τις οργανωμένες οικιστικές αναπτύξεις στο εξεταζόμενο διάστημα, τις σχετικές βασικές πολεοδομικές επιλογές, τα κάθε φορά επιστρατευόμενα πολεοδομικά εργαλεία, καθώς επίσης και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και οφέλη για την πόλη. Τέλος επιχειρούνται νύξεις μιας καταρχήν κριτικής αξιολόγησης των σχετικών εγχειρημάτων, από τη σκοπιά του σημερινού πολίτη του Αμβούργου.

28. Οργανωμένες πολεοδομικές αναπτύξεις. Η εμπειρία του Αμβούργου: από τη δεκαετία του 1950 στο πέρασμα στον 21ο αιώνα. στο: Αειχώρος, Κείμενα πολεοδομίας, χωροταξίας και ανάπτυξης, πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Τεύχος 11/2011.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Β. Ασπρογέρακα. Πραγματεύεται το θέμα της οργανωμένης ανάπτυξης πολεοδομικών ενοτήτων στο πλαίσιο σχετικών αρχών και θεωριών, με έμφαση στο ζήτημα της διάρθρωσης των χρήσεων γης, που έχουν δια-

μορφωθεί μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο. Η διερεύνηση του θέματος βασίζεται στην παρουσίαση και εξέταση συγκεκριμένων περιπτώσεων στο πλαίσιο του ευρύτερου πολεοδομικού σχεδιασμού για την πόλη του Αμβούργου. Μεταξύ άλλων τίγονται ζητήματα που αφορούν τη μετεξέλιξη των απόψεων και των στόχων για τις οργανωμένες οικιστικές αναπτύξεις στο εξεταζόμενο διάστημα, τις σχετικές βασικές πολεοδομικές επιλογές και τους μηχανισμούς που τις επέβαλαν, τα κάθε φορά επιστρατευόμενα πολεοδομικά εργαλεία, καθώς επίσης και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και οφέλη για την πόλη. Τέλος επιχειρούνται νύξεις μιας καταρχήν κριτικής αξιολόγησης των σχετικών εγχειρημάτων.

29. Σχεδιασμός και ταυτότητα του τόπου. Αναζήτηση αποτελεσματικών εργαλείων αστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης, στο: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου Marketing & Branding Τόπου, Βόλος 30.3-1.4.2012.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Ε. Ασπρογέρακα.

Η διαμόρφωση της ταυτότητας ενός τόπου, συνδέεται, τόσο με τη διαδικασία του σχεδιασμού, όσο όμως και με την επιδίωξη υλοποίησής του, μεταξύ άλλων, μέσα και από την ενεργοποίηση κατάλληλων χρηματοδοτικών εργαλείων. Η θέση αυτή αποτελεί και τη βασική, προς διερεύνηση, υπόθεση εργασίας της παρούσας εργασίας. Στο πεδίο του χωρικού σχεδιασμού, ως βασικά εργαλεία για την αστική ανάπτυξη, με έμφαση στα ζητήματα της ταυτότητας του τόπου, θα μπορούσε κανείς να διακρίνει τον πολεοδομικό / αστικό σχεδιασμό, καθώς επίσης και το αστικό μάρκετινγκ. Όσο επιτυχέστερη είναι η σύνδεση αυτών των δύο εργαλείων και όσο μεγαλύτερη συμπληρωματικότητα μεταξύ των δράσεών τους μπορεί να επιτευχθεί, τόσο αποτελεσματικότερη είναι και η δράση τους στον αστικό χώρο. Ο σχεδιασμός του χώρου στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών δεν έπαιξε το ρόλο που θα μπορούσε και θα όφειλε να παίζει, όσον αφορά κυρίως το συντονισμό πολιτικών σε διαφορετικούς τομείς και διοικητικά επίπεδα, καθώς επίσης και την εύστοχη και αποτελεσματική καθοδήγηση της ανάπτυξης στο χώρο. Το πρόβλημα αυτό συνδέεται μεταξύ άλλων με την απουσία μιας αποτελεσματικής οριζόντιας συνεργασίας μεταξύ των τομεακών πολιτικών, καθώς επίσης και με θεσμικές και διοικητικές ανεπάρκειες του συστήματος του πολεοδομικού χωρικού σχεδιασμού. Ως αποτέλεσμα προέκυψε η διαμόρφωση καταστάσεων στο χώρο που δε συνάδουν με την επιδίωξη μιας ελκυστικής ταυτότητας του τόπου.

Στο πεδίο των αστικών παρεμβάσεων, αν και διαπιστώνεται μια σημαντική πρόοδος σε θεσμικό επίπεδο, ειδικά όσον αφορά την εξασφάλιση των αναγκαίων εργαλείων σχεδιασμού, η υλοποίηση δράσεων για την αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος υπολείπεται των προσδοκιών ενός μοντέλου ολοκληρωμένης αστικής παρέμβασης, και εκφυλίζεται εν τέλει σε σημαντικό βαθμό σε «αμυντικές» ή/και «πυροσβεστικές» παρεμβάσεις με έμφαση

σε περιορισμένης εμβέλειας αναπλάσεις του δημόσιου χώρου με χαρακτήρα κυρίως εξω-ραϊσμού και λειτουργικής / αισθητικής βελτίωσης. Παράλληλα, το ζήτημα της χρηματοδότησης των σχετικών έργων και δράσεων αναδεικνύεται σε βασικό παράγοντα για την επιτυχία του όλου εγχειρήματος της αστικής αναζωογόνησης, με κύριες παραμέτρους, το γεγονός, ότι οι αμιγώς δημόσιες χρηματοδοτήσεις βρίσκονται συνεχώς μειούμενες, την ανάγκη επιστράτευσης νέων και περισσότερο σύγχρονων χρηματοδοτικών εργαλείων που θα αξιοποιούν και θα δίνουν επαρκή διέξοδο σε επενδυτικές πρωτοβουλίες του ιδιωτικού τομέα, όπως επίσης και την απαίτηση για εξασφάλιση οικονομικής βιωσιμότητας των χρηματοδοτούμενων έργων.

Το ζήτημα της αξιοποίησης οικονομικών πόρων για δράσεις υπέρ του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος έχει ιδιαίτερη βαρύτητα. Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει η ιδέα της δημιουργίας Περιβαλλοντικών Ταμείων, τα οποία, καλούνται να συμβάλουν στην υλοποίηση της πολιτικής για το περιβάλλον, με σημαντικό πεδίο εφαρμογής και αυτό των πόλεων, ενώ παράλληλα στοχεύουν σε σημαντικό βαθμό στην ορθολογική, εύστοχη, σκόπιμη και διαφανή αξιοποίηση εθνικών πόρων. Το πρόσφατα συσταθέν στη Ελλάδα Πράσινο Ταμείο, ανήκει σε αυτή την κατηγορία χρηματοδοτικών μηχανισμών και επιχειρεί να παίξει αυτό το ρόλο. Σημαντικό ζητούμενο, μεταξύ άλλων, αποτελεί η ουσιαστική συμβολή στην υλοποίηση του σχεδιασμού, κυρίως στην τοπική κλίμακα, και άρα και στην ισχυροποίηση των στοιχείων εκείνων που διαμορφώνουν τις ιδιαιτερότητες της ταυτότητας των πόλεων, τα οποία είναι και τα άμεσα ορατά και αντιληπτά από τους πολίτες.

30. Culture and Urban Planning, στο: Sustainable Development, Culture, Traditions Journal, Vol.1 /2012, 31-50.

Η εργασία διερευνά καταρχήν την έννοια του «πολιτισμού», από ετυμολογική άποψη, από τη σκοπιά των διαφόρων εννοιών που αυτή λαμβάνει στη σύγχρονη ελληνική γλώσσα, καθώς επίσης και όσον αφορά το ουσιαστικό της περιεχόμενο, με έμφαση στη σχέση της με τις πόλεις και με το φαινόμενο της αστικοποίησης. Στη συνέχεια αναλύονται οι δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα του πολιτισμού, με ειδικότερη αναφορά στο πρόγραμμα «Πολιτισμός» 2007 – 2013, στο θεσμό της «Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης» -με σύντομη αναφορά και σε επιλεγμένα παραδείγματα στα οποία δράσεις για τον πολιτισμό είχαν άμεσο αποδέκτη την πόλη-, όπως επίσης και στις δράσεις για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, κυρίως μέσα από τις χρηματοδοτήσεις της έρευνας στο πλαίσιο των μέχρι σήμερα επτά ευρωπαϊκών Προγραμμάτων – Πλαίσιο. Η εργασία επιχειρεί στη συνέχεια να διερευνήσει τη διεθνή εμπειρία από την σκοπιά των πόλεων, με αντικείμενο το χωρικό σχεδιασμό για τον πολιτισμό. Ως μελέτη περίπτωσης επιλέγεται το Βερολίνο, λόγω της δυναμικής που παρουσιάζει τις τελευταίες δεκαετίες σε αυτόν τον τομέα, αλλά και λόγω της πληρότητας και συνεπούς εξέλιξης του χωρικού σχεδιασμού του. Ειδικότερα εξετάζεται το γενικότερο πλαίσιο του πολεοδομικού σχεδιασμού για την κεντρική περιοχή

του Βερολίνου, ο χωρικός σχεδιασμός για το ιστορικό του κέντρο, όπως επίσης και λεπτομερέστερα, η περίπτωση του ανασχεδιασμού της περιοχής του «Νησιού των Μουσείων». Τέλος η εργασία διατυπώνει ορισμένες σκέψεις για την περίπτωση της Αθήνας, με αφετηρία τις υφιστάμενες ήδη πολιτιστικές υποδομές, όπως επίσης και τα πολεοδομικά προβλήματα και λοιπά χαρακτηριστικά της ίδιας της πόλης, τελικά και ως ενός είδους καθρέφτη και για τον ίδιο τον πολιτισμό της.

31. Η αντιμετώπιση της «πολεοδομικής αυθαιρεσίας» και η ιδέα του «Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου», στο: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πρακτικά 3^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 27-30.9.2012.

Η εργασία θίγει το πρόβλημα της πολεοδομικής αυθαιρεσίας στο περιβάλλον των ελληνικών πόλεων, καθώς επίσης και το πλαίσιο των ακολουθούμενων κατά τις τελευταίες δεκαετίες πολιτικών για την διαχείρισή του. Με αφετηρία δύο σημαντικά νομοθετήματα της δεκαετίας του 1980, τον ΓΟΚ '85 και τον ν. 1337/83, διατυπώνονται παρατηρήσεις σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης της δόμησης και της πολεοδομικής αυθαιρεσίας στον ελληνικό χώρο την περίοδο εκείνη, όπως επίσης και αναφορικά με τη σχέση τους με τη σημερινή κατάσταση και τα σχετικά προβλήματα. Περαιτέρω, με αφορμή τις πρόσφατες ρυθμίσεις για τις αυθαίρετες κατασκευές, επιχειρείται η διατύπωση μιας ερμηνείας της ιδέας του «Περιβαλλοντικού Ισοζυγίου», και περιγράφεται ένα πλαίσιο, μέσα στο οποίο θα μπορούσε να λειτουργήσει η εξισορρόπηση της πολεοδομικής και περιβαλλοντικής ζημιάς που έχει προκληθεί από την πολεοδομική αυθαιρεσία, με εφαρμογή ενός συστήματος ανταποδοτικών δράσεων για τον αστικό χώρο. Ειδικότερα επιχειρείται η διατύπωση όρων και προϋποθέσεων, ώστε μια πιθανή προώθηση τέτοιων πολεοδομικών ανταποδοτικών μέτρων να έχει θετικά αποτελέσματα για τον αστικό χώρο. Η εργασία επιχειρεί τέλος να διατυπώσει απόψεις σχετικά με την ανάγκη της μη διαιώνισης του προβλήματος των αστικών αυθαιρέτων, διερευνώντας τις αναγκαίες παρεμβάσεις στον ΓΟΚ, όπως επίσης και το ζήτημα της απαραίτητης αναδιοργάνωσης των ελεγκτικών μηχανισμών, μελετών και κτιριακών έργων, ώστε αυτοί να καταστούν διαφανείς και αποτελεσματικοί.

32.Εξυγίανση πυκνοδομημένων αστικών κέντρων μέσω της δημιουργίας δικτύου υπαίθριων χώρων πρασίνου μικρής κλίμακας. Η ιδέα των «Πάρκων Τσέπης», στο: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πρακτικά 3^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 27-30.9.2012.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με την Ε. Πλουμίδα.

Ο αστικός βίος στις σύγχρονες πόλεις έχει υποβαθμιστεί σημαντικά. Το μακροχρόνιο και ολόένα αυξανόμενο φαινόμενο της αστικοποίησης, αλλά και οι λανθασμένοι, συχνά, από πλευράς των αρμόδιων φορέων πολεοδομικοί χειρισμοί, έχουν δημιουργήσει μια δυσάρεστη καθημερινότητα που πλήττει τους κατοίκους των μεγαλουπόλεων. Οι ελληνικές πόλεις αναπτύχθηκαν ανεξέλεγκτα, κατά κανόνα χωρίς να ακολουθήσουν κάποιον συνολικό σχεδιασμό, με αποτέλεσμα τη σταδιακή δημιουργία ανοργάνωτων οικιστικών ενοτήτων. Οι ελληνικές γειτονιές παρουσιάζουν τρομακτική έλλειψη σε ελεύθερους χώρους, με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση μιας «αφιλόξενης ατμόσφαιρας», καθώς δεν υπάρχει ο απαιτούμενος χώρος όπου οι κάτοικοι θα είχαν τη δυνατότητα να απολαύσουν την επαφή με στοιχεία της φύσης, αλλά και να κοινωνικοποιηθούν και να επικοινωνήσουν μεταξύ τους. Έτσι οδηγούνται στην απομόνωση τόσο από τον δημόσιο χώρο, όσο και από το κοινωνικό σύνολο, και κατ' επέκταση στην αποξένωση και από την ίδια τους την πόλη. Η έννοια της γειτονιάς βρίσκεται σε κίνδυνο.

Η παρούσα εργασία στοχεύει στην διερεύνηση και αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο υπαίθριοι χώροι μικρής κλίμακας, τα «Πάρκα Τσέπης», μπορούν να έχουν ουσιαστική συμβολή στην εξυγίανση πυκνοδομημένων αστικών περιοχών και στην επανοργάνωση του αστικού και του κοινωνικού ιστού σε επίπεδο γειτονιάς. Αρχικά αναλύεται η έννοια των Πάρκων Τσέπης και ο ιδιαίτερος χαρακτήρας τους, οι στόχοι που καλούνται να υλοποιηθούν και οι ανάγκες που οφείλουν να καλύψουν. Σε δεύτερο επίπεδο περιγράφεται ο τρόπος που τα Πάρκα Τσέπης επιδρούν στο δυναμικό περιβάλλον των μεγαλουπόλεων. Αναλύεται η επιρροή που ασκούν σε επίπεδο περιβαλλοντικό, λειτουργικό, κοινωνικό, ψυχολογικό και οικονομικό. Παράλληλα εκτίθενται, σχολιάζονται και αξιολογούνται επιλεγμένα παραδείγματα Πάρκων Τσέπης από την έως τώρα ευρωπαϊκή και διεθνή εμπειρία. Τέλος, η εργασία επιχειρεί να θέξει και να καταγράψει ορισμένες γενικές κατευθύνσεις για το σχεδιασμό Πάρκων Τσέπης, με σκοπό την διασφάλιση της επιτυχούς επιρροής τους σε υποβαθμισμένες κεντρικές περιοχές πόλεων.

Κατευθυντήρια υπόθεση εργασίας αποτελεί η άποψη, ότι τα Πάρκα Τσέπης μέσα από τις διαδικασίες μιας «κοινωνικής φιλοσοφίας σχεδιασμού» που τα χαρακτηρίζει, είναι ικανά να αναβαθμίσουν σημαντικά το τραυματισμένο βιοτικό επίπεδο των κατοίκων πυκνοδομημέ-

νων αστικών περιοχών, επανακτώντας γι αυτούς το δημόσιο χώρο, ως ευρύτερη ουσιαστική προέκταση του χώρου κατοικίας τους.

33. WiFi in Public Space. Approaching the Spatial Impact of Wireless Connectivity, στο: Hybrid City 2013: Subtle rEvolutions, 2nd International Biennial Conference, University Research Institute of Applied Communication, University of Athens, 23-25.2013

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με την Α. Χανή.

In the present study, the spatial impact of wireless connectivity in public space is investigated. After a thorough review of literature and a brief theoretical analysis, an online questionnaire is employed combined with the retrieved data of Athenswifi, concerning Syntagma square in Athens. Interesting concluding remarks are drawn about the potential contribution of Wi-Fi in the reactivation of public space.

34. The Environmental Awareness Park "Antonis Tritsis" in Athens: re-designing its role and form, στο: International Conference on "Changing Cities": Spatial, morphological, formal & socio-economic dimensions, Skiathos Island 18 – 21.6.2013.

Η εργασία αυτή συντάχθηκε σε συνεργασία με τις Δ. Ιωάννου και Τ. Τζώρτζη.

The importance of green spaces and their benefits for large urban centers is well recognized. In the basin of Athens in Greece, a built-up urban environment, the lack of environmental planning has resulted the lack of green spaces, which when present, have been introduced as an element foreign to the whole of the city, without planning or sustainable design. This paper focuses on the Environmental Awareness Park "Antonis Tritsis" in Athens, a large park (1.150 acres) that constitutes an oasis against the degraded local environment. Six artificial lakes comprise the dominant element in the Park's landscape highlighting the rare in Attica, liquid component of freshwater that attracts different types of birds, while offering one of unique beauty, recreation and walking area within the city walls. The objective of the study is to create redevelopment proposals for this special-purpose Park, targeting both the utilization of the existing structures as well as its redesigning, introducing: a) the use of renewable energy in order to contribute to energy independence and reduce pollutant emissions, b) the operation of systems of biological water cleaning to avoid water wasting and reduce the possibility of groundwater pollution by the urban wastewater, and c) the design, that must be done with bioclimatic criteria, taking into account the solar thermal proceeds of open spaces, the main criterion for the users' thermal comfort. Besides the Park's image and uses, the proposed interventions can also improve its vital role in environmental education of

the citizens, especially young children, and can be a model for sustainable organization for other urban spaces.

35. Approaching Wi-Fi as a new parameter for the planning of public space, στο: *International Conference on “Changing Cities”: Spatial, morphological, formal & socio-economic dimensions, Skiathos Island 18 – 21.6.2013.*

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με την Α. Χανή.

This paper attempts to introduce wireless connectivity as a possible parameter of urban planning process, as an unconventional tool which, in combination with the classic design principles, could become a contemporary method for regenerating public space. To this end, research has been conducted in order to investigate the aforementioned aspects.

As far as the employed methodology is concerned, an online survey in residents of Athens aiming to analyse the habits of Wi-Fi users at public as well as semi-public spaces (such as coffee shops, restaurants etc) in combination with the retrieved data from the Public Wireless Internet Access in Athens network (Athenswifi), concerning the usage of Wi-Fi during the period 2006-2012 at Syntagma square, revealed the high interest for Wi-Fi infrastructure in public space. In this paper, the necessary characteristics of public space and infrastructure, required by users who answered the questionnaire are presented, with the intention to enlighten their motivation for leaving their private space and be online in public adding new practices in using the urban space.

Through the conducted detailed evaluation of the spatial criteria set in the questionnaire combined with the study of international literature and several examples, interesting concluding remarks are drawn about the types of public space that can be used for a successful establishment of a Wi-Fi hotspots network and their urban equipment, leading to several directions for urban design typologies for open public spaces.

36. The Andros landscapes and their evolution: From Embirikos' gaze to the era of summer holidays, στο: *Sustainable Development, Culture, Traditions Journal, Vol. 1A /2014.*

Η εργασία επιχειρεί μια διερεύνηση την εξέλιξη των τοπίων της Άνδρου με αφετηρία τη φωτογραφική τεκμηρίωση χαρακτηριστικών απόψεων / τοπίων (αλλά και κοινωνικών στιγμιότυπων) του νησιού των αρχών και των μέσων του 20^{ου} αιώνα, μέσα από λήψεις του Α. Εμπειρικού, όπως επίσης και με αξιοποίηση σχετικού υλικού Ταχυδρομικών Δελταρίων της εποχής. Προορισμό αποτελεί η σημερινή εικόνα των ίδιων απόψεων / τοπίων του νησιού με σιόπό τη διατύπωση παρατηρήσεων και επισημάνσεων αναφορικά με τις αλλαγές

που αυτά έχουν υποστεί στο πέρασμα του ενός περίπου αιώνα. Συγχρόνως, στόχο αποτελεί αφενός μεν η ανίχνευση των βαθύτερων διεργασιών αυτών των αλλαγών και αφετέρου δε η διατύπωση νύξεων σχετικά με τους στόχους και τη στρατηγική μιας επιτυχημένης διαχείρισης του περιβάλλοντος και του τοπίου καθώς επίσης και της ανάπτυξης του νησιού.

37. Competitive city destination image. Correlation between cultural landscapes and city branding policies, στο: *Proceedings of the international conference on tourism (ICOT2014): Tradition meets modernity: Time for a rethink of policies, planning and development initiatives, Dalian, China 25-28 June 2014 (International Association for Tourism Policy, editor: K. Andriotis, 2014).*

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους Σ. Μιχαήλ, Κ. Μωραΐτη και Α. Σαβίδη.

The mechanism for the selection of a place, as a tourist, investment and relocation destination, depends to a large extent, on its image and reputation. City image may constitute a strong communicative tool towards specific target groups (such as tourists, investors, researchers, artists, talents etc.) and participates on a strategy that controls economic, cultural and social flows. Within the domains of culture and heritage for purposes of branding, architecture and urban design may affect changes in the transformation of the structure of tourism. Additionally, investments and visitation potential may be promoted through the multifaceted image of a region or a city.

We argue that a well planned place strategy may manage city images in order to compose a strong and competitive communicative identity. The paper attempts to correlate the key dimensions of brand image design and cultural landscape design with the aim to display a conceptual and methodological framework for destinations. The goals of a region or a city, for urban and economic development based on cultural assets, could be enhanced through an integrated strategy for the management of cultural urban nodes. The results are introducing guidelines in order to promote competitive and cultural oriented destinations for visitors, investors and talents.

The methodology used in our research is based on a critical review of existing research from key authors in the city branding literature, destination marketing and tourism, architecture and urban design. For this reason four thematic axes have been composed, with their content related on: i) Place reputation and competitive identity, ii) Brand image approach, iii) City image and cultural landscapes, iv) Methodological framework for cultural oriented destination.

The study contributes to tourism professionals, academics, researchers, policy-makers, architects, urban designers, practitioners, government officials, by providing

recommendations on place management. It also offers a holistic framework to help international destinations to move to a more effective place branding approach.

38. Τοπία της Άνδρου. Ορισμένες επισημάνσεις σχετικά με την εξέλιξή τους στο πέρασμα του 20ου αιώνα, στο: Νήσος Άνδρος, Παράδοση, Πολιτισμός, Περιβάλλον, Ανάπτυξη, Κοινωνία, Καλοκαίρι 2014/8, εκδόσεις Τυπωθήτω, Αθήνα.

Αρχικό έναυσμα για τη μελέτη της πρόσφατης εξέλιξης των τοπίων της Άνδρου αποτέλεσε η έκδοση από την Καΐρειο Βιβλιοθήκη και τις εκδόσεις Άγρα, του λευκώματος «Η Άνδρος του Ανδρέα Εμπειρικού», (Πετσόπουλος 2009), στο οποίο εκτίθενται 240 περίπου μαυρόασπρες φωτογραφίες που απεικονίζουν, μεταξύ άλλων, χαρακτηριστικές απόψεις φυσικών και οικιστικών τοπίων του νησιού, καλύπτοντας ένα χρονικό διάστημα που ξεκινάει το 1920 και εντοπίζεται κυρίως στο μέσο του 20ου αιώνα (δεκαετίες 1950 και 1960). Η ματιά του Εμπειρικού στρέφεται με ιδιαίτερη ευαισθησία προς τα «τοπεία» του νησιού προσπαθώντας να δει, πίσω από τις στατικές τους εικόνες, τα «συναισθήματα» που αυτά γεννούν στους ανθρώπους, σε διάφορες εκφάνσεις της καθημερινής ζωής, αλλά και τις «αλήθειες» της ζωής που αυτά αντικατοπτρίζουν. Στην πορεία επεξεργασίας αυτού του υλικού, δημοσιεύθηκε μια ακόμα έκδοση της Καΐρειου Βιβλιοθήκης, με τίτλο «Χαιρετίσματα από την Άνδρο ... Ταχυδρομικά Δελτάρια 1900 – 1960» (Σταθάτος 2007), που αποτυπώνει στιγμιότυπα της καθημερινής ζωής, πλαισιωμένα από τα χαρακτηριστικά φυσικά και οικιστικά ανδριώτικα τοπία.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να διερευνήσει, με βάση επιλεγμένες λήψεις από το παραπάνω αρχειακό υλικό, σε συνδυασμό με μια αντίστοιχη, πρόσφατη φωτογραφική καταγραφή, την εξέλιξη ορισμένων χαρακτηριστικών φυσικών και οικιστικών τοπίων του νησιού. Σκοπό αυτής της συγκριτικής παρατήρησης και μελέτης αποτελεί, η καταρχήν διατύπωση επισημάνσεων αναφορικά με τις αλλαγές που έχουν υποστεί τα παραπάνω τοπία στο πέρασμα του ενός περίπου αιώνα, και συγχρόνως και μια προσπάθεια αδρομερούς ερμηνείας των αιτιών, των διαδικασιών και των συνεπειών αυτών των μεταβολών. Τέλος, επιδίωξη αποτελεί επίσης και η διατύπωση ορισμένων νύξεων σχετικά με τις προοπτικές της περαιτέρω εξέλιξης του περιβάλλοντος και των ενδιαφερόντων τοπίων του νησιού, καθώς επίσης και των αναγκαίων σχετικών δράσεων από πλευράς αρμοδίων φορέων.

39. Deconstructing the complexity of smart urban processes based on their degree of ‘emergency’: two case studies from the fields of health and urbanism, στο: διεθνές συνέδριο Intelligent “Transportation Systems & Smart Cities 2014”, Πανεπιστήμιο Πάτρας, 19-22.11.2014.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους Α. Βλάχου, Α. Στεφανίδη, Δ. Παπαλεξόπουλο και Α. Ντινόπουλο.

The aim of this paper is to introduce the concept of ‘emergency’ and ‘non-emergency’ processes in smart cities. A smart city efficiently manages the whole complex network of urban operations that address the various manifestations of urban life and unravel within different space and time-frames. In this context, this paper proposes that managing the abundance and complexity of cities operations premises their deconstruction and organisation. This can be achieved through the creation of a prioritized hierarchy of urban processes based on various criteria, including their degree of ‘emergency’.

The concept of degree of ‘emergency’ is presented through two indicative case studies. The first study presents an ‘emergency’ process drawn from the field of health, and relates to the real-time management of emergency situations regarding pediatric patients with epilepsy through a 24/7 web and phone network. The aim of this network is to connect patients to data and specialized health professionals in order to offer them personalised, direct and efficient medical help.

The second study presents a ‘non-emergency’ process drawn from the field of urban planning and design. This is a long-term pilot plan for the Athenian neighbourhood of Kaisariani. It aims at releasing public space occupied by parked vehicles in densely built urban areas and promoting sustainable mobility. Its goal is the design of a network of urban equipment that supports a new concept in urban commuting, based on the modern development in telematics that allows for a combined and comfortable transportation in the city without using cars.

40. Estimating the effect of sustainability factors on apartment prices: The case of Athens greater area, στο: 21st Annual European Real Estate Society Conference. ERES: Conference. Bucharest, Romania, 2014.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους Β. Βλαχαστεργίου, Θ. Μιτράκο & Κ. Ακαντζιλίτου.

Multiple regression analysis is widely used as a research tool for modeling several aspects of both commercial and residential property. Such statistical analysis is mainly implemented for the assessment of the effect of property characteristics on values and

rental prices. The aim of this paper is to estimate, through the implementation of multiple regression analysis, the impact of different environmental and sustainability characteristics on the apartment values within the wider Athens area. The relevant available literature has been thoroughly examined in order for the environmental factors which affect residential prices to be identified. The final selection of the variables of the model was determined by restrictions and limitations imposed by the nature of the factors and the availability of the data. The sample used for the statistical analysis derived from the database of Bank of Greece, which compiles all residential property valuations carried out by the Greek credit institutions. The independent variables introduced to the model are population density, infrastructure quality, building factor, compatibility of uses and built and natural environment quality. The overall explanatory power of the selected linear regression model was substantial, with the most significant independent variable being quality of built environment. Alternative models have also been attempted, though with inferior results. A number of factors with a potentially significant explanatory power have been omitted, due to the increased complexity involved in the data collection. This fact has dictated the need for further research on potential alternatives and additions to the model, which could provide with improved results.

41. Carrying Capacity and Sustainable Urban Development, στο: 9th Annual Conference of the International Academic Association for Planning Law and Property Rights, PLPR 2015 Conference, Βόλος 2015.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Π. Βουλέλλη.

Sustainable Development stands for meeting the needs of present generations without jeopardizing the ability of future generations to meet their own needs (Brundtland Report, 1987). It offers a vision of progress that integrates immediate and longer-term objectives, local and global action, and regards social, economic and environmental issues as inseparable and interdependent components of human progress.

Regarding the Urban Space, sustainability goal means, that the economic, social and environmental goals must be in a balance. A sustainable city provides its inhabitants with security, health and economic as well as environmental resources, while creating a more secure and efficient environment for investments.

The need for a shift in development for modern cities towards sustainability has turned the interest of researchers towards further study of the problems faced by cities, specifically in finding a development limit, beyond which, development is unsustainable. For the attainment of this aim the concept of 'carrying capacity' has been introduced which is defined as the maximum tolerable limit, resistance and durability of

a space with regards to various factors (e.g. environmental quality, population, energy, unemployment etc) so that this space can remain sustainable.

This paper examines the main features of the role of urban carrying capacity as a tool for estimating sustainable development. For these aims to be fulfilled, research has been carried out regarding the historicity of Carrying Capacity and its application up to now for the calculation of the sustainable development (eg. Ecological Footprint) of a space, while simultaneously attempting to create a methodological assessment framework. A “pool” of sustainable indicators and their methodology calculation is also provided. The calculation of Carrying Capacity initially requires the partial separation of the space in administrative terms and also in terms of land use. Following this, through the sustainable indicators there will be a computation of every indicator for every area. The results of the indicators will be followed by a quality analysis of them and of their weighting depending on their effect on the space. This combination will lead to the estimation of the quality in calculation of the Carrying Capacity of each category separately (environment, economy, society) where finally their graphical presentation will show the distance or not from achieving of sustainable development.

42. Rethinking the Pyramid: the reconstruction of the contemporary urban system, στο: 2nd International Conference on “Changing Cities II: spatial, design, landscape & socio-economic dimensions” Porto Heli, Peloponnese – Greece, 22-26 June, 2015.”

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Τ. Μιχαηλίδη.

So far, most research work presents the urban system as a pyramid, implying a strong vertical dependence between the populous cities and small towns. Recently, some research works propose a different view of urban systems, considering horizontal connections among cities more important than in the past.

This work investigates the transformation of the urban systems, during the last decades, as seen by the contemporary trends of regional science and regional planning. At first, the paper examines and presents the main theories and models related with the urban system, concerning the linkages between cities and their value in the formation of urban hierarchy. Afterwards, the main issues of the current critical discussion on these topics will be presented. Finally, the paper tries to conclude and to discuss the main issues concerning the contemporary consideration of current and future urban system models.

43.Πολεοδομικός σχεδιασμός στην Ελλάδα σε αλλαγή πλεύσης. Προς μια πολύπλευρη bottom up πορεία;, στο: 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 2015.

Ο πολεοδομικός σχεδιασμός αποτελεί ένα κομβικής σημασίας εργαλείο στα χέρια των εθνικών και τοπικών κοινωνιών, στην Ελλάδα και διεθνώς, για τη διαχείριση, αφενός μεν συγκρούσεων μεταξύ συμφερόντων και ενδιαφερόντων στη χρήση του χώρου και αφετέρου δε αξιοποίησης και επωφελούς για το κοινωνικό σύνολο ανάπτυξης της ενδογενούς δυναμικής του.

Στην Ελλάδα, από τη δεκαετία του 1980 και μετά έγινε μια συστηματική προσπάθεια για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος πολεοδομικού σχεδιασμού, αλλά και γενικότερα για την οικοδόμηση ενός πυραμιδοειδούς δομής μηχανισμού χωρικού σχεδιασμού, ξεκινώντας από τον εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό και καταλήγοντας με σταδιακά βήματα δεσμευτικών σχέσεων στον κατώτερου επιπέδου πολεοδομικό σχεδιασμό. Οργανώθηκε έτσι και εφαρμόστηκε για περισσότερο από τέσσερις 10-ετίες ένας «εκ των άνω» (top down) χωρικός σχεδιασμός, ο οποίος αν και προφανώς έπαιξε τον ρόλο του στη διαχείριση του χώρου, παρουσίασε όμως κατά κοινή ομολογία και πολλές ανεπάρκειες, με έμφαση κυρίως στην αδυναμία έγκαιρης ολοκλήρωσης των σχεδίων.

Εύκολα μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι το υφιστάμενο μοντέλο χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα θα είχε ανάγκη παρέμβασης, με σκοπό την καλύτερη αποτελεσματικότητά του, αλλά και τη βελτίωση της δυνατότητάς του να αφουγκράζεται τις κάθε φορά υφιστάμενες ανάγκες και να ανταποκρίνεται εύστοχα προς αυτές. Σε συνέχεια αυτής της θέσης, ο χωρικός σχεδιασμός στην Ελλάδα επηρεάστηκε τα τελευταία χρόνια από δύο κυρίως κατευθύνσεις, που και οι δύο εμπεριέχουν, διαφορετικής μεν υφής αλλά ουσιώδη στοιχεία ενός «εκ των κάτω» (bottom up) σχεδιασμού.

Η πρώτη κατεύθυνση αφορά τη μεταρρύθμιση του συστήματος χωρικού σχεδιασμού με βάση τον πρόσφατο νόμο 4269/2014, ο οποίος δίνοντας μια ιδιαίτερη έμφαση στο ζήτημα της ρύθμισης της ανάπτυξης των δραστηριοτήτων στο χώρο, επιχειρεί ουσιαστικά να εξασφαλίσει τη δυνατότητα μιας κατά το δυνατόν «ευέλικτης», πλην όμως αποσπασματικής χωροθέτησης οικονομικών, παραγωγικών και εν γένει επενδυτικών δραστηριοτήτων. Θεσπίζει επομένως κατά κάποιον τρόπο διαδικασίες εκ των κάτω ανάπτυξης του χώρου, με βάση την κάθε φορά και σε κάθε χώρο διαμορφούμενη δυναμική.

Η δεύτερη κατεύθυνση αφορά τις εκτός τυπικού αστικού σχεδιασμού πολιτικές στο πλαίσιο πρωτοβουλιών και διαμαρτυριών της κοινωνίας των πολιτών, που συγκροτούν δράσεις μιας ολοένα και ουσιαστικότερης εκ των κάτω προσέγγισης. Η συγκρότηση σύγχρονων μορφών «διακυβέρνησης» αναφέρεται στην εμφάνιση σύνθετων σχέσεων στη χάραξη και υλοποίηση πολιτικής, όπου εμπλέκονται «νέοι δρώντες» εκτός επίσημων φορέων, αλληλεπιδρούν και συνεργάζονται. Η τάση αυτή είναι ολοφάνερη μέσα από πολλές ευρωπαϊκές

περιπτώσεις (π.χ. Στουτγάρδη 21, Αμβούργο Gängenviertel, επανάχρηση παλιού αεροδρομίου Tempelhof / Βερολίνο, διαμαρτυρίες για νέους αυτοκινητοδρόμους / Δανία, λειτουργία αεροδρομίου Zaventem / Βέλγιο, πρωτοβουλίες «δικαίωμα στην πόλη», τοπικά κινήματα καταλήψεων, κλπ), που προσφάτως βρίσκουν το αντίστοιχο τους και στην Ελλάδα / Αθήνα (π.χ. μητροπολιτικό πάρκο Ελληνικού, πεζοδρόμηση Πανεπιστημίου, πάρκο Ναυαρίνου, κλπ).

Η παρούσα εργασία διερευνά αυτές τις αντιθετικές πορείες του σχεδιασμού στην Ελλάδα και επιχειρεί να τις τυπολογήσει, κατανοήσει και αξιολογήσει. Παράλληλα, μέσα από τη στοχευμένη μελέτη της διεθνούς εμπειρίας, η εργασία επιχειρεί να αφουγκραστεί τις τάσεις και δυναμικές που διαμορφώνονται στη διεθνή σκηνή γύρω από το ζήτημα της διαχείρισης του χώρου και να εξετάσει νέα σχήματα διακυβέρνησης προς εξυπηρέτηση των νέων αντιλήψεων.

44. Smart city planning from a “bottom-up” approach: local communities’ intervention for a smarter urban environment, στο: Fourth International Conference on Remote Sensing and Geoinformation of the Environment (RSCy2016) conference, SPIE Digital Library, 2016.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Μ. Αλβέρτη, Δ. Χατζημήτση και Φ. Κυριακίδη.

The aim of this paper is to explore the concept of "smart" cities from the perspective of inclusive community participation and Geographical Information Systems (GIS). The concept of a smart city is critically analyzed, focusing on the power/knowledge implications of a "bottom-up" approach in planning and how GIS could encourage community participation in smart urban planning. The paper commences with a literature review of what it means for cities to be "smart". It draws supporting definitions and critical insights into smart cities with respect to the built environment and the human factor. The second part of the paper, analyzes the "bottom-up" approach in urban planning, focusing on community participation reviewing forms and expressions through good practices from European cities. The third part of the paper includes a debate on how smart urban cities policies and community participation interact and influence each other. Finally, the paper closes with a discussion of the insights that were found and offers recommendations on how this debate could be addressed by Information and Communication Technologies and GIS in particular.

45. The role of Carrying capacity as a quantitative method for Urban Sustainable Development, στο: 3 International Conference on “Changing Cities” Spatial, Design, Landscape & Socio-economic Dimensions, Syros, 2017.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τον Π. Βουλέλλη.

Sustainable Development stands for meeting the needs of present generations without jeopardizing the ability of future generations to meet their own needs (Brundtland Report, 1987). Achieving sustainable urban development is an ultimate goal and raises a great challenge for planners, city managers and residents (World Commission on Environment Development, 1987). A sustainable city provides its inhabitants with security, health and economic as well as environmental resources, while creating a more secure and efficient environment for investments.

During the last years, there has been much research and scientific investigation, aiming to quantify the level of sustainability of an urban area. The concept of ‘carrying capacity’ is one of the ambitious methods for calculating the sustainability level of an urban area. ‘Carrying capacity’ has been introduced as the maximum tolerable limit, resistance and durability of a space with regards to various factors (e.g. environmental quality, population, energy, unemployment etc) so that this space can remain sustainable. Urban Carrying Capacity encompasses sustainability. Sustainability is a necessary and sufficient condition for a population to be at or below carrying capacity (Daily & Ehrlich, 1996). For achieving sustainability, carrying capacity assessment is an important yardstick to gauge the level and the state of urban sustainability and thus to better guide urban development (Sarma, 2012).

Since 1798 when Malthus Theory (“Essay on the Principle of Population”) was published, many researchers have tried to measure and define the role of carrying capacity in Urban Sustainable Planning. A key problem faced by those researchers / scholars was trying to determine the carrying capacity, which is the difficulty to be quantified. The use of indicators in different categories such as environment, economy, society and culture, usually lead to a qualitative analysis of the space. Another problem is the different understanding and definition of the carrying capacity’s role and how sustainable development should be measured for the urban space.

This paper presents ten different methodological approaches to the calculation of the carrying capacity of an urban area, in order to measure the level of its sustainability. These methodological approaches consider different views of the role of carrying capacity in urban planning. Their common element is that, almost all of them, use indicators with an environmental dimension. The difference is that these methodologies are based on statistical analyses with different approach each time. For example, one of

them presents the use of mapping software in combination with spatial statistics and econometrics for the estimation of carrying capacity of an urban area. Finally, this paper will present a combination of qualitative and quantitative methods.

The results from all the methodologies presented lead to a common conclusion that the quantification of carrying capacity can be one of the crucial methods of estimating the sustainability of an urban area.

46. Civil society and institutional practices towards democratization of urban planning: case studies on three German cities, στο: 3 International Conference on “Changing Cities” Spatial, Design, Landscape & Socio-economic Dimensions, Syros, 2017.

Η εργασία συντάχθηκε σε συνεργασία με τους: Ε. Ασπρογερακά, Α. Χαζάπη, Γ. Γιουμπούλου και Π. Βουλέλλη.

Social and urban movements, citizens' initiatives and their collective reactions co-produce a wide and differentiated space of multiple and even conflictual features, origins and intentions, where local and global issues, from social cohesion and solidarity at neighborhood scale reclaiming the public space or the implications of economic crisis, are intertwined. Contemporary approaches on spatial planning tend to incorporate new methodological tools to cope with the movements of civil society, a series of procedures and practices usually described as bottom-up, informal or non-institutional, that originates from multiple synergies of distinct trajectories.